MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS 2022/8

SZENTGYÖRGYI Szandra (Sandart & Co.): MOHA csillár-fényinstalláció (részlet) | Szandra **SZENTGYÖRGYI (Sandart & Co.): MOHA** chandelier, light installation (detail)
2022, rozsdamentes acél, ónix, üveg, a teljes méret: 180 x Ø 120 cm
Fotó: Lukácsi Liza *(Cikkünk a 2. oldalon)*

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS 2022/8

TARTALOM

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

2 **Összhangzattan – üveggel**
Kortárs magyar üveg a S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállításon *(Halasi Rita Mária)*

9 **Irányított véletlen**
Hegedűs Andrea üvegtextil alkotásai a belsőépítészet területén *(Molnár Szilvia)*

15 **A design mint gondolkodásmód**
Határtalan Design kiállítás a Kiscelli Múzeumban *(R. G.)*

23 **A rettentő szimmetria fensége**
Szücsy Péter steampunk pókjai *(Lehota M. János)*

27 **Négy évtized ünneplése**
A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület jubileumi kiállítása a B32 Galériában *(Mascher Róbert)*

30 **Folyamatos értékőrzés**
Beszélgetés a 80 éves Horváth Péter Kornél belsőépítésszel életmű-kiállítása kapcsán *(Gyürky András)*

IN MEMORIAM

34 **„Bátorságához nem férhet gyanú”**
Probstner János keramikusművész emlékére *(F. Orosz Sára)*

ÉRTÉKŐRZÉS

39 **Tényleg játék?**
Tudományos konferencia a Hetedhét Játékmúzeumban Moskovszky Éva játékgyűjtő emlékére *(Nagy Veronika)*

44 **Mestersége: grafikus**
Gönczi Gebhardt Tibor (1902–1994) retrospektív életmű-kiállítása a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban *(Veress Kinga)*

48 **A Szent Szűz ezüstbe foglalt képe**
Ezüstborításos Kazányi Istenszülő-ikonok *(Ruzsa György)*

TÁRGYKÖZELBEN

51 **A csend jelei**
Red Dot díj a magyar üvegnek (is) *(Halasi Rita Mária)*

54 **Hírek**

CONTENTS

EXHIBITIONS – WORKSHOPS

2 **Harmony – with Glass**
Contemporary Hungarian glass at the S/ALON BUDAPEST interior design fair *(Rita Mária Halasi)*

9 **Controlled Chance**
Andrea Hegedűs’s glass textile works in interior design *(Szilvia Molnár)*

15 **Design as a Way of Thinking**
Design Without Borders at Kiscelli Museum *(G. R.)*

23 **The Sublimity of Terrible Symmetry**
Péter Szücsy’s steampunk spiders *(M. János Lehota)*

27 **Celebrating Four Decades**
Jubilee exhibition of the Studio of Young Designers’ Association at B32 Gallery *(Róbert Mascher)*

30 **Incessant Protection of Values**
In conversation with 80-year-old interior designer Péter Kornél Horváth apropos of his oeuvre *(András Gyürky)*

IN MEMORIAM

34 **‘No shadow of suspicion attends courage’**
In memory of ceramic artist János Probstner *(Sára F. Orosz)*

SAFEGUARDING VALUES

39 **Really a toy?**
Conference in memory of the toy collector Éva Moskovszky at the Hetedhét Toy Museum *(Veronika Nagy)*

44 **Profession: Graphic Designer**
Retrospective showing of Tibor Gönczi Gebhardt’s (1902–1994) oeuvre at the Hungarian Museum of Trade and Tourism *(Kinga Veress)*

48 **Icon of the Virgin mounted in silver**
Icons of Our Lady of Kazan in silver oklads *(György Ruzsa)*

CLOSE-UP

51 **Signs of Silence**
Red Dot Prize for Hungarian glass (too) *(Rita Mária Halasi)*

54 **News**

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:
SZÜCSY Péter: Clockwork spider No. 34, Mr James
2022, fémművestechnika, 9x25x22 cm
Fotó: Szücsy Péter *(Cikkünk a 23. oldalon)*

A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:
HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil panel az M4-es metróvonal Újbuda-központ megállójának ülőbútorán (részlet) | Andrea **HEGEDŰS:** Glass textile panel on a seat at the **Újbuda** Centre station of metro line **M4** (detail)
2014, üveg, textil, laminálás, a teljes méret: 300x200 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás *(Cikkünk a 9. oldalon)*

MINDEN KEDVES OLVASÓNKNAK ÁLDOTT, BÉKÉS KARÁCSONYI ÜNNEPEKET ÉS BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁN A SZERKESZTŐSÉG.

Összhangzattan – üveggel

KORTÁRS MAGYAR ÜVEG A S/ALON BUDAPEST LAKÁSTREND-KIÁLLÍTÁSON

Az Egyesült Nemzetek Szervezete által Az Üveg Nemzetközi Évének nyilvánított évben, 2022-ben a kortárs magyar üvegművészet tucatnyi kiállításon mutathatta be ezerarcúságát és a benne rejlő kimeríthetetlen potenciált. Ezek a kiállítások úgynevezett *white cube* helyszíneken, múzeum-, illetve galériaterekben zajlottak, többnyire fehér falak között. Az üvegplasztikák posztamensre kerültek, csakúgy, mint az üvegből készült egyedi vagy kis szériás iparművészeti alkotások, illetve designtárgyak. Ilyenkor az üveg műtárgyként, önmagában állva, szoliter darabként jelent meg, a hétköznapok profán tér- és idődimenziójából kiemelve. Az évad eseményeinek sorában azonban egy olyan is akadt, ahol a kortárs magyar üveg egészen más kontextusban, „valós” enteriőrökben mérettetett meg, és az üvegmunkák nem egymással, hanem kortárs, illetve klasszikus designtárgyakkal kerültek kölcsönhatásba, vizuális párbeszédbe. A S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállítás hétezer négyzetméterén idén szeptemberben kiemelt szerepet kapott az üveg: tizennégy alkotó és brand negyven tárgya több mint húsz standon volt jelen, megannyi formában (szoborként, installációként vagy éppen kis szériás designtárgyként), hogy megcsillogtassa

Enteriőr a S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállításon. A Stílusterek stand tervezője: HORTOBÁGYI Kata
Partial view of S/ALON BUDAPEST interior design fair. Designer of the Spaces of Style stand: Kata HORTOBÁGYI | **Budapest Aréna, Budapest, 2022**
Fotó: Lukácsi Liza

KOHUT-GÖRÖMBEI Luca: Üvegeső, installáció (részlet) | Luca KOHUT-GÖRÖMBEI: Glass Rain, installation (detail)
2022, fújt üveg, installáció: 160 x Ø 90 cm, 1 csepp: 20 x Ø 8 cm
Fotó: Lukácsi Liza

az anyag titokzatos érzékiségét, illúziókeltő képességét és szemet gyönyörködtető attraktivitását. A S/ALON egy olyan, immár negyedik alkalommal megrendezett enteriőrdesign-kiállítás, amely tobzódik a minél kreatívabb vizuális megoldásokban, ahol a standok kötelezően egymásra licitáló látványa elvarázsolja a látogatót, és amely végső soron egy óriási színházi előadás belsőépítészeti, lakberendezési díszletekkel, egy vizuális show (show business), maga a design apoteózisa. A látogató már-már színházi élményt kap, amikor lesötétített tereiben, a világítás, vagyis a fény dramaturgiateremtő képessége által vezérelve felfedezi a kiállítást. A fény tudatos használata, a sötétség és a világosság hangulatteremtő és téralakító képességének kiaknázása a S/ALON egyik nagy erénye, és mindez nagyon jót tett a lakástrend-kiállításon megjelenő üvegnek is, amelynek esetében – mint tudjuk – a fény teremtő, életre keltő képességgel bír. Mindemellett a fény és a sötétség tudatosan kevert aránya ráerősített az üveg alkímiájára, azaz titokzatos, kiismerhetetlen és illúziókkal teli karakterére is.

A tágabb és a szűkebb vizuális kontextus, amelyben az üveg megjelenhetett, megmérettetést is jelentett. Vajon a kortárs magyar üveg és az az alkotói szemlélet, amely formálja, versenyképes-e egy nemzetközi designmezőnyben? Hiszen a S/ALON-on a prémiumkategóriás csúcsdesign és a lakberendezési luxustermékek gyűrűjében kell valami egyedit, megismételhetetlent és jelentéssel telit mutatni. És igen, a magyar üveg sok szempontból el tudta vinni a show-t! A S/ALON építészekből, belsőépítészekből és lakberendezőkből álló szakmai és a különleges enteriőrökért rajongó laikus közönsége (több mint tizenkétezer látogatóról beszélünk a kiállítás három napja alatt) egyként varázsolódott el Lukácsi László (a kortárs magyar üvegművészet doyenje) monumentális legyezőszerű üvegszobrai láttán, amelyek itt debütáltak és a kiállítás után a floridai Imagine Museum gyűjteményébe, illetve egy Los Angeles-i kereskedelmi galériába kerültek. A bravúrdarabok a látogató mozgásának és folyamatosan változó nézőpontjának megfelelően minden pillanatban más színben játszottak, más arcukat mutatták és szinte teljes metamorfózison mentek keresztül. Lukácsi legyezőszobrai olyan megszólító- és hűha-élményt adó erővel voltak jelen, amely ékes bizonyítéka az üveg mint matéria több ezer éve töretlenül működő alkímiájának. Ahhoz, hogy mindenki érezze, itt jelentőségteljes alkotásokról van szó, nem kellett tudni semmit arról, hogy Lukácsi kiemelkedő nemzetközi reputációval bíró művész, nem kellett hozzá ismerni azokat az új és régi kézművestechnikákat, amellyel megmunkálja az anyagát; a szobrai átütő „minőségükkel" hatottak.

Ez a megállító hatás és élmény, a hétköznapitól elemelő megtapasztalás Hegyvári Bernadett *Asztal?* című installációjában volt még jelen, amely a S/ALON-on *Az Üveg Nemzetközi Éve – Bohus–Lugossy Foundation* stand központi eleme volt. A lakástrend-kiállítás húszegynéhány standján történő üveges „vendégszereplésen" túl ugyanis Az Üveg Nemzetközi Éve programsorozat hivatalos magyarországi szervezőpartnere, a Bohus–Lugossy Alapítvány egy önálló standot is kapott, amely gondolati erejénél, absztrakciós szintjénél fogva elkülönült a kiállítás többi enteriőrjétől, szinte teljes ellenpontja volt a környezetének. A tervező, Szalay Katalin célja nem egy tizenkét négyzetméteres részletgazdag enteriőrmetszet létrehozása és a szomszédos standok „túlkiabálása" volt. Hegyvári Bernadett üveginstallációjának profán és szakrális vonatkozásait megértve egy *black cube*-ot, „valószerűtlen" fekete teret épített a fehér fényben derengő, monumentális asztal köré, elemelve azt az „itt és most"-ból, lecsendesítve a látogatók túlingerelt érzékszerveit, vizuális elíziumot nyújtva a befogadóknak. Szalay Katalin a belsőépítészet eszközeivel méltó, a műalkotást erősítő mikrokörnyezetet tudott teremteni; alkotó közreműködésének lényege az anyagok szépségének, értékállóságának és nemességének a hangsúlyozása volt akkor, amikor egy „időtlen" matériához, az üveghez kapcsolódott. Nehéz, fekete bársonyt, anyagában színezett óriási fekete üvegtáblákat és csillámló, üvegporos fekete falfestéket használva építette fel az *Asztal?* kevés eszközzel dolgozó vizuális kontextusát. (A stand megvalósításához számos cég – az AGC Glass Hungary Kft., a Casati Color Festék Kft., a Desidea, a Falco Zrt. és a JAB Anstoetz Magyarország – nyújtott önzetlen segítséget, amelyeket utólag is köszönet illet.)

A legtöbb üvegesalkotás a S/ALON saját fejlesztésű standjain, a *Stílusterek*ben és a *Hello Magyar Design* enteriőrjeiben találta meg a helyét. Az úgynevezett *Stílusterek* olyan, Hortobágyi Kata enteriőrtervező által komponált, változó tematikájú standok, amelyek leginkább 3D mood boardokhoz hasonlítanak. Idén ezek színkoncepciók köré szerveződtek. A *Hello Magyar Design* négy standja, amelynek kurátora Tóth Tímea

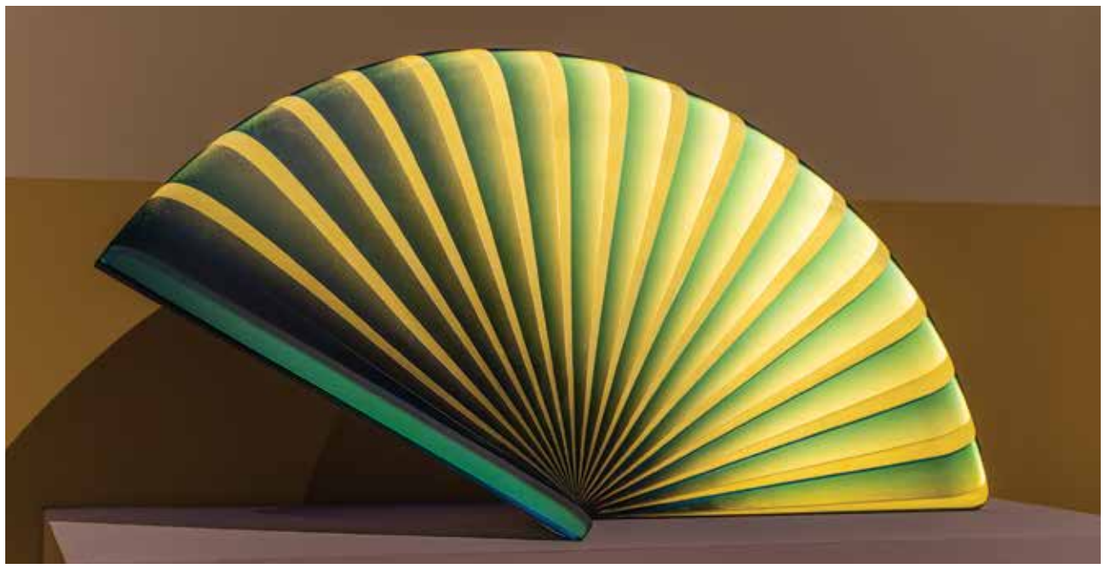

LUKÁCSI László: Napkelte, üvegszobor | László LUKÁCSI: Sunrise, glass sculpture
2022, hidegen ragasztott dikroikus tükör és síküveg csiszolva, savazva, 20x40x9 cm
Fotó: Lukácsi Liza

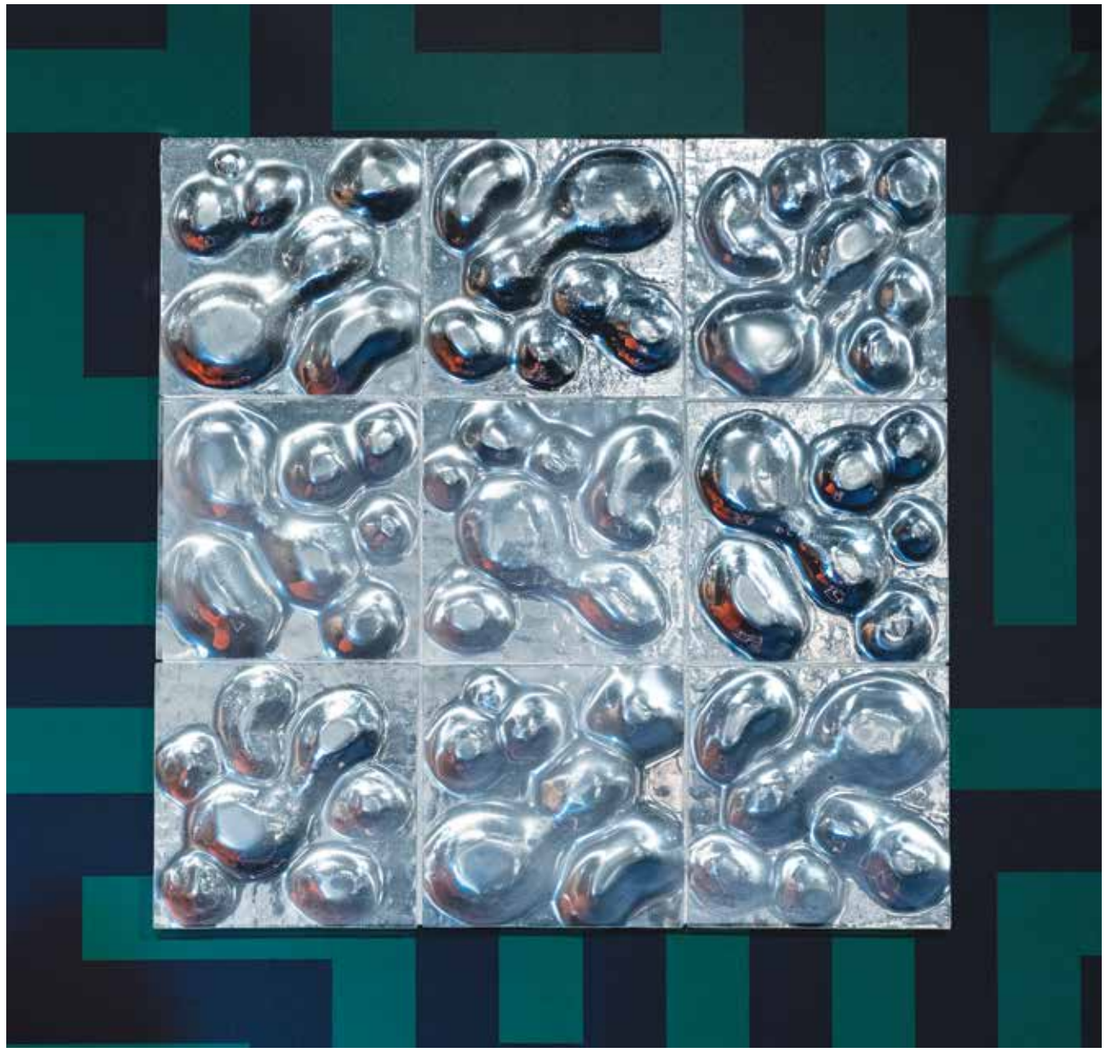

SOLTÉSZ Melinda (Glassflow): Space Form burkolat | Melinda SOLTÉSZ (Glassflow): Space Form panel
2022, foncsorozott, formára olvasztott, csiszolt síküveg; manufakturális, egyedi gyártás, 90x90x3 cm
Fotó: Lukácsi Liza

Enteriőr a S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállításon. A Stílusterek stand tervezője: HORTOBÁGYI Kata
Partial view of S/ALON BUDAPEST interior design fair. Designer of the Spaces of Style stand: Kata HORTOBÁGYI
Budapest Aréna, Budapest, 2022
Fotó: Lukácsi Liza

Enteriőr a S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállításon. A Hello Magyar Design stand tervezője: TÓTH Tímea
Partial view of S/ALON BUDAPEST interior design fair. Designer of the Hello Hungarian Design stand: Tímea TÓTH
Budapest Aréna, Budapest, 2022
Fotó: Lukácsi Liza

enteriőrstylist volt, szintén a kiállítás állandó eleme. Céljuk a kortárs magyar design friss alkotásainak tárgyegyüttesek formájába komponált bemutatása. Az üveggel kapcsolatos designinnovációk többnyire ezeken a standokon jelentek meg. A S/ALON-on számos új üvegkollekció debütált. Itt mutatkozott be Soltész Melinda *Glassflow* elnevezésű falburokolatokat, fali objekteket és fali műalkotásokat egyaránt magába foglaló új márkája, amelyet a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) hároméves ösztöndíja keretében fejlesztett ki. A luxuskategóriájú, egyedi, manufakturális eljárással készült, tükörreflexiós üvegburkolatokat formatervezési mintaoltalom védi. A technológiai eljárás a burkolatok, az objektek és a műalkotások esetében ugyanaz, viszont a plasztikai érték különböző. A rendszer moduláris elven épül fel, az egyes modulok széles méretvariációban érhetők el. Soltész Melinda a fejlesztés során végig környezettudatos és körforgásos alapelveket alkalmazott. Foncsorozási eljárása környezetbarát (a technológia mögött egyébként egy magyar vegyészszabadalom áll), a burkolatok előállítása során keletkezett felesleges anyagokat pedig visszaforgatja az eljárás meghatározott fázisaiba.

Edőcs Márta *Centro* névre keresztelt, kemencében olvasztott üvegpaneljei a tavalyi megjelenés után színeikben megújultak, továbbá új formai variációban is megjelentek. (A *Centro* motívumának története tíz évvel ezelőtt nagy méretű designtálakkal kezdődött az alkotói életműben. A falpanelek és a tálak nemcsak körkörös mintáik, de azonos technológiájuk révén is összetartoznak, variációk egy témára, mivel az előállításuk csak egyetlen fázisban különbözik egymástól, abban, hogy milyen formába rogyasztják őket.) A kerek megoldásokat idén négyzetes fali modulok követték. Soltész Melinda fejlesztéseihez hasonlóan ezek is kis szériásak és manufakturális módon készülnek. Az alkotó szándékai szerint inkább faldekorációként értelmezendők, semmint burkolatként; hibrid karakterűek, félúton vannak a funkcionális designtárgy és az egyedi műalkotás között.

HEGYVÁRI Bernadett: Asztal? installáció. Az Üveg Nemzetközi Éve – Bohus–Lugossy Foundation standjának tervezője: SZALAY Katalin
Bernadett HEGYVÁRI: Table? installation. Designer of the stand of the International Year of Glass – Bohus–Lugossy Foundation: Katalin SZALAY
2018–2022, festett fa, LED-fények, síküveg, formába olvasztott üveg, 46x300x200 cm
Fotó: Lukácsi Liza

HEGYVÁRI Bernadett Asztal? című installációjának részlete
Detail of Bernadett HEGYVÁRI's installation titled Table?
2018–2022, formába olvasztott üveg, az installáció teljes mérete: 46x300x200 cm
Fotó: Lukácsi Liza

Az Üveg Nemzetközi Évének nagy hozadéka, hogy az üveges ökoszisztéma valamennyi tagját meg tudta szólítani a közös ügy érdekében. Ennek fényes eredménye két olyan tárgykollekció megszületése, amely szintén a S/ALON-on debütált. Koós Daniella designer korábban nem foglalkozott az üveggel. Az MMA-ösztöndíj során fejlesztett kollekciói széles szakmai összefogással valósulhattak meg. *HILO bútorkollekció*jához (egy vitrin és két különböző méretű lerakóasztal) a laminált biztonságiüveg paneleket a Rákosy Glass Kft. biztosította. A tömör tölgyből készült vázszerkezetekbe cserélhető, színes (kék és piros) üveglapok illeszkednek, ahol a színek interferenciája bizonyos szögekből nézve új, kevert koloritokat eredményez, ez adja az arányrendszerében és egyszerűségében a korai Bauhaus-bútorokat idéző tárgykollekció izgalmát és szépségét. Koós Daniella tervezői elképzelését egyértelműen az anyagesztétikára alapozta, hagyja, hogy az üveg tegye a dolgát. A több tucat darabból álló, szintén a kiállításon debütáló *HILO vázakollekció*t a Varga Crystal kivitelezte a saját üze-

mében, professzionális üvegfúvó szakemberekkel, és a gyártmánytervek véglegesítésétől kezdve az üvegfúvó formák elkészítésén át a teljes kivitelezésig minden ponton segítették a tárgyegyüttes megvalósulását. A 24 százalékos ólomtartalmú kristályüvegből színtelen és színes (padlizsán, olívzöld, borostyánsárga, fekete) vázák is készültek. A kollekció moduláris alapelven épül fel, az egyes vázák egymás „mutációi" eltérő arányú talpazattal, törzzsel és nyakrésszel. A nagyobb darabok szoliter dísztárgyként is megállják a helyüket, a kisebbek pedig bármilyen konfigurációba állíthatók egymással. Azonosságaikból és különbözőségeikből változatos, dinamikus összkép születik, amelyben mindig ott érzékelhető a családhoz tartozás szépsége és akár mélyebb értelme is.

EDŐCS Márta (marta edocs): Centro fali díszítő üvegpanelek
Márta EDŐCS (marta edocs): Centro decorative glass panels
2022, anyagában színezett, kemencében olvasztott üveg, egyenként 30x30 cm
Fotó: Lukácsi Liza

KOÓS Daniella: HILO vitrin. Gyártó: Rákosy Glass. A Stílusterek stand tervezője: HORTOBÁGYI Kata | Daniella KOÓS: HILO showcase. Producer: Rákosy Glass. Designer of the Spaces of Style stand: Kata HORTOBÁGYI
2022, tömör tölgy, laminált biztonsági üveg, 132x96x49 cm
Fotó: Lukácsi Liza

A S/ALON-on a kortárs magyar üveg minden műfajban képviseltette magát, az alkotók legalább négy generációja kapott bemutatkozási lehetőséget, olyan művészek is, akik most kezdik el felfedezni az üveget, és olyanok is, akik egész életükben az üveg titkait kutatták. Az egyszemélyes brandektől kezdve a nemzetközi piacokat meghódító vállalkozásokig (például a Manooi) terjedt a kiállítók sora. A Bohus–Lugossy Alapítvány a S/ALON BUDAPEST együttműködő partnere volt, és a kurátorai segítségével tárgyakat, műalkotásokat ajánlott a kiállítás belsőépítészeinek, lakberendezőinek, akik az összegyűjtött anyagból válogathattak, és a végső döntéseket is ők hozták meg saját ízlés- és normakészletük szerint. Izgalmas és sokszor megrendítő volt látni, hogy a szűk üvegesszakmán túl is mennyire működik és hat az üveg, hogy az enteriőrtervező együttműködő partnerek és aztán a látogatók is mennyire lelkesek, hogy az üveg csodája újra és újra megtörténik, saját magától, mindenféle beavatkozás és magyarázat nélkül is.

HALASI Rita Mária
designszakértő, kurátor

(S/ALON BUDAPEST lakástrend-kiállítás. Budapest Aréna, Budapest, 2022. szeptember 23–25. Üveges kiállítók: Borbás Dorka, Borkovics Péter, Darabos Anita, Edőcs Márta, Hegyvári Bernadett, Kohut-Görömbei Luca, Koós Daniella, Lukácsi László, Majoros Áron Zsolt, a Manooi, Soltész Melinda, Szentgyörgyi Szandra, Telegdi Balázs és Zala Zsófia. A S/ALON BUDAPEST és Az Üveg Nemzetközi Éve együttműködés kurátorai Bohus Eszter és Halasi Rita Mária voltak.)

Irányított véletlen

HEGEDŰS ANDREA ÜVEGTEXTIL ALKOTÁSAI A BELSŐÉPÍTÉSZET TERÜLETÉN

A műfajok közötti átjárás nem új keletű a textilművészetben. Gondoljunk a hazai autonóm textilművészet kibontakozására az 1970-es évektől, ami – Forgács Évát idézve – „reprezentatív nagyművészet"-té[1] nemesítette az addig voltaképp funkcionalitás felől vizsgált művészeti ágat. Mint akkor, az utóbbi évtizedben újra nagy a forgalom a műfaji határátkelőkben. Példának okáért, ahogyan a belsőépítészetben egyre fontosabb az akusztikai tervezés, nagyobb, újabb szerepeket kap a textil is: gondoljunk csak a különféle fali, függesztett akusztikai panelek megjelenésére az irodai és lakóterekben; nem beszélve az olyan esetekről, amikor pluszszerep, esztétikai minőség is érkezik, például a világítással (a *Blum & Wolf* designmárka akusztikai lámpacsaládja). Vagy amikor nem elnyeli/tereli a hangot a textil, hanem önmaga „szólal meg", mint Szirmay Zsanett kinetikus munkája, a 2014-es *Soundweaving* esetében.

Hegedűs Andrea textilművész másképpen szólaltatja meg anyagát: 2008 óta üvegtextileket alkot. Munkáira az unikális megoldásokra érzékeny tervezői és privát megrendelői körök mellett a szaksajtó is hamar felfigyelt. Ez utóbbiról szólva fontos megemlítenünk a *The Design Book – 1000 New Designs for the Home and Where to Find Them* című, 2013-ban megjelent nemzetközi válogatást, melyben az alkotó egy privát lakásban installált üvegtextil térelválasztóval szerepelt.[2] A nagyívű összeállítást jegyző Jennifer Hudson egyebek mellett hangsúlyozza, hogy Hegedűs Andrea üvegtextil paneljeire a művészi megformálás, a kézművesség és az ipari technológia kombinációja jellemző.

A nevezett rangos válogatásban való megjelenés Hegedűs Andrea számára meglepetéssel ért fel, a nemzetközi megmérettetésre viszont a megelőző években szép számmal volt lehetősége. Lépjünk vissza korábbra, 1997-re, amikor friss diplomásként (Magyar Iparművészeti Főiskola, textil szak) textiltervezői pályája elindult. Korosztályát tekintve sajátos ez az indulás. Még távoli az Erasmus ösztöndíjprogram rendszere, viszont felmerül egy pompás lehetőség a svájci Création Baumann-nál: a cég minden évben két gyakornoki állást hirdet meg, melyre a világ minden tájáról jelentkeznek tervezők. Hegedűs Andrea lett abban az évben az egyik sikerrel járt fiatal tehetség, és féléves munkaszerződést kapott a funkcionális textileket tervező gyártól. Látszólag (időben is) távoli a kapcsolat szorosan vett témánk, az üvegtextil belsőépítészeti alkalmazása, valamint az egykorvolt gyakornoki állás között, mégis az alkotói életútjára jellemző nyitottságot, szemléletmódot, széles körű kapcsolatrendszert, a nemzetközi kiállításokon,

HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil panel az M4-es metróvonal Kálvin téri megállójának ülőbútorán. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Építészeti tervek: Palatinum Stúdió Kft. | Andrea HEGEDŰS: Glass textile panel on a seat in the Kálvin tér station of metro line M4. Producer: Rákosy Glass Ltd. Architectural plans: Palatinum Studio Ltd.
2014, üveg, textil, laminálás, 300x200 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

vásárokon, külföldi megbízásokon való fesztelen fellépést (1998 óta már mint az Andrea Hegedűs Design alapító-tervezője) véleményünk szerint az ott szerzett tapasztalatok alapozták meg.

Bátorság, kíváncsiság, lépés az ismeretlenbe, ezt jelentette alkotói szempontból 2008-ban az első üvegtextil elkészítése. Bizonyára az esztétikai minősítéssel illene kezdeni, mégis úgy érezzük, az időszak rövid áttekintését szükséges megtennünk, mert van valamiféle szemérmesség a művészeti ágak művelőiben és értelmezőiben, amikor a piaci helyzet kerül szóba. Esetünkben a hagyományosnak mondható egyedi lakástextil-tervezési metódusból egy ismeretlen univerzumba való átlépésben érezhetően a piaci változások is szerepet játszottak. A kilencvenes években végzett textiltervezők már a gyári kivitelezés nélküli piacra léptek ki, csupán kisebb, manufakturális hátterű gyártókra bízhatták terveiket, vagy saját maguk készítették el kollekcióikat. Aztán nagyjából a kétezres

HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil panel az M4-es metróvonal II. János Pál pápa téri megállójának ülőbútorán. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Építészeti tervek: Palatinum Stúdió Kft. | Andrea HEGEDŰS: Glass textile panel on a seat in the Pope John Paul II station of metro line M4. Producer: Rákosy Glass Ltd. Architectural plans: Palatinum Studio Ltd. | **2014, üveg, textil, laminálás, 300x200 cm**
Fotó: Bujnovszky Tamás

HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil panel az M4-es metróvonal Újbuda-központ megállójának ülőbútorán. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Építészeti tervek: Palatinum Stúdió Kft. | Andrea HEGEDŰS: Glass textile panel on a seat in the Újbuda Centre station of metro line M4. Producer: Rákosy Glass Ltd. Architectural plans: Palatinum Studio Ltd. | **2014, üveg, textil, laminálás, 300x200 cm**
Fotó: Bujnovszky Tamás

évek közepén újabb problémával találták szembe magukat. Sorra érkeztek a nagy világmárkák, évről évre újabb szériáik színesítették a kínálatot, ezáltal a hazai, autonóm lakástextil-tervezők piaci lehetőségei szűkültek, láthatóságuk jelentősen csökkent. Sommásan szólva egyre nehezebb volt gyártani, és piacot találni az egyedi lakástextilnek; majd megérkezett az évtized végi gazdasági recesszió is.

Hegedűs Andrea ebben a dinamikus változásban kezdett üvegtextileket készíteni. Konkrét felkérés „fordította” valamilyen speciális belsőépítészeti megoldás,

HEGEDŰS Andrea: Nővérpult üvegtextil burkolati eleme a Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinikán, Budapest XII. ker. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Belsőépítészeti kialakítás: Lenzsér és Társa Kft.
Andrea HEGEDŰS: Glass textile element of the nurses' counter at the 'Maternity' Private Clinic of Obstetrics and Gynaecology, Budapest 12th district. Executed by Rákosy Glass Ltd. Interior design: Lenzser & Partner Ltd.
2021, üveg, textil, laminálás, 80x240 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

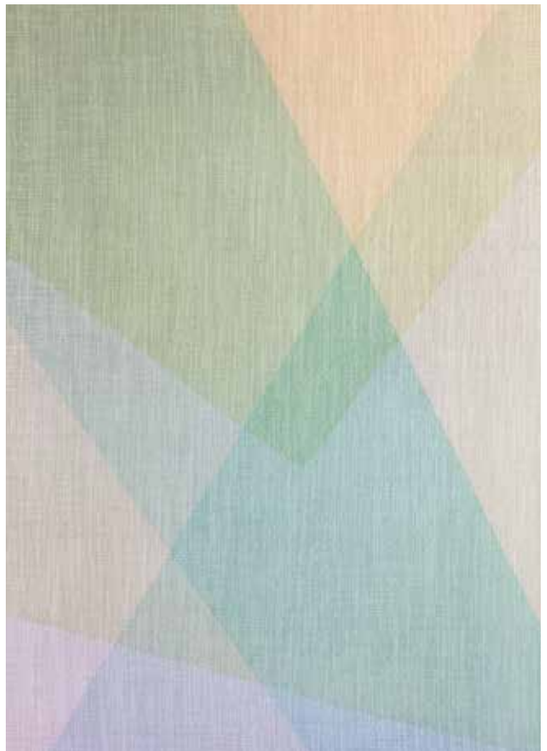

HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil térelválasztó fal a Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinikán, Budapest XII. ker. (részlet)
Andrea HEGEDŰS: Glass textile partition at the 'Maternity' Private Clinic of Obstetrics and Gynaecology, Budapest 12th district (detail)
2021, üveg, textil, laminálás, a teljes méret: 2,4x10 m
Fotó: Bujnovszky Tamás

HEGEDŰS Andrea: Üvegtextil térelválasztó fal a Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinikán, Budapest XII. ker. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Belsőépítészeti kialakítás: Lenzsér és Társa Kft. | Andrea HEGEDŰS: Glass textile partition at the 'Maternity' Private Clinic of Obstetrics and Gynaecology, Budapest 12th district. Executed by Rákosy Glass Ltd. Interior design: Lenzsér & Partner Ltd. | **2021, üveg, textil, laminálás, 2,4x10 m**
Fotó: Bujnovszky Tamás

látvány létrehozása felé. Demeter Nóra építész 2008-ban, az egykori Goldberger-gyár indusztriális épületeiben kialakított egyik loft iroda tervezésekor kérte fel a textilművészt, hogy a büró recepciós pultja mögötti hátfalára tervezzen valamit. Egy irodatérnek ez a pontja a megérkezés-indulás helyszíne, egyúttal az irodát használó cég identifikációjának centruma (belépve itt szembesülünk az arculattal, színekkel, esetleg logóval). A látvány szempontjából fokozottan hangsúlyos terület, ahol viszont – lévén közösségi tér – lehetőség nyílt a kötött irodai funkciótól eltérő, oldottabb megoldások alkalmazására is. A fali burkolatrendszer minden eltérő elem harmonizálását igényelte, ez vezetett egy olyan anyaghoz, a síküveghez, ami megteremti a belsőépítészeti felületekhez való illeszkedést, egyúttal láttatni engedi a textilt. Megvalósult egy új termék, az üvegtextil, az üveg és a textil artisztikus kombinációja – három évvel később, a londoni *100% Design* kiállításon már nemzetközi közönség is megismerhette a terméket.

Hegedűs Andrea edzett, laminált síküveget használ üvegpaneljeinek elkészítéséhez, melyek méretmaximumát az éppen létező technológiai lehetőségek – az üvegedző-kemence, laminálókemence – határozzák meg (legelső munkáinál 500 x 280 centiméter volt a panelméret maximuma). Lényegében bármi, ami síküveggel megtörténhet, ami síküvegből elkészülhet – burkolatok, üvegfalak, térelválasztó panelek, tolóajtók, ajtóbetétek, lépcsők és lépcsőkorlátok; zuhanyfülkék, bútorfelületek és homlokoldalak, pultok, világítótestek stb. –, az megvalósítható az üvegtextilből.

Ragyogó (akár szó szerinti értelemben is) utakat nyitott meg mind az üveg, mind a textil területén. Egyedi építészeti, belsőépítészeti üveggel, különösen új tervezésű és nem ólmozott technikájú üveggel viszonylag csekély számú kortárs üvegművész foglalkozik. A kevesek jellemzően rogyasztott, összeolvasztott, savazott, homokfúvott technikákhoz nyúlnak (figyelemre méltó a Szőke Barbara által alkalmazott reflect-art technológia); LED-del „hozzák helyzetbe" a színezett, grafikázott felületeket. Technikai, technológiai műveleteket hajtanak végre az anyaggal, vagyis a műfajhoz tartozó lehetőségeken belül maradva kísérleteznek. A textilművészetben a műfajhoz tartozó

HEGEDŰS Andrea: Világító üvegtextil fal a Thália Télikertben, Budapest VI. ker. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Belsőépítészeti tervek: VINCZE Krisztián, TARJÁN Andrea, MEZEY Sándor | Andrea HEGEDŰS: Luminous glass textile panel in the Thália Télikert, Budapest 6th district. Executed by Rákosy Glass Ltd. Interior design: Krisztián VINCZE, Andrea TARJÁN, Sándor MEZEY | **2019, üveg, textil, laminálás, 450x500 cm**
Fotó: Bujnovszky Tamás

anyagokkal összefüggésben a taktilis érzetek, a szabad mozgás/mozgatás pedig ma is alapvetések. Vagyis egyik irányból izgalmas-érdekes „idegen" a rideg üveglapok közé helyezett textilkompozíció, a nagy léptékkel dolgozó lakástextil szakmai halmazán belül szemlélve pedig meglepő részleteket, mélységeket, strukturális és színkeverési lehetőségeket nyújt a matériának.

Kész, de egyedileg modulált alapanyagokat használ Hegedűs Andrea. Kompozícióit eltervezi, A4-es méretben elkészíti, mégis az 1:1 arányú méretezéskor, szinte a kemence mellett áll össze az akár több, egymást átfedő, változatos összetételű anyagrétegből (Thália Télikert – a Thália Színház játszóhelye –, világító fali panel), szalagokból (M4-es metróvonal Kálvin téri metróállomás, paddal kombinált irányjelző panel), szövött laptextil és fonalak szövedékéből (Újpalotai Református Egyházközség temploma, díszüveg ablakok) álló geometrikus kompozíció. A síküveglapok és a textilmű közé laminálló fólia kerül, a ragasztás, a hő hatására a fólia elolvad, folyékony anyaga beivódik a textilszálakba, így megváltoznak, mélyülnek a matériák színei (a hernyóselyem szinte áttetszővé válik). Irányított véletlen ez, amit az egymásra helyezett textilfelületek, valamint a világítás tovább fokoznak: a Thália Télikertben a mindössze három alkalmazott szín közel két tucat árnyalatot és új színt ad ki a látványban. A színdinamikán túl az anyagok struktúrája, az elemi szálak sokkal élesebben, karakteresebben vannak jelen ebben a közrezárt szituációban; akárha az anyagok szabad mozgásának fotószerűen kimerevített pillanatát kapnánk el.

HEGEDŰS Andrea: Világító üvegtextil fal a Thália Télikertben, Budapest VI. ker. (részlet)
Andrea HEGEDŰS: Luminous glass textile panel in the Thália Télikert, Budapest 6th district (detail)
2019, üveg, textil, laminálás, a teljes méret: 450x500 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

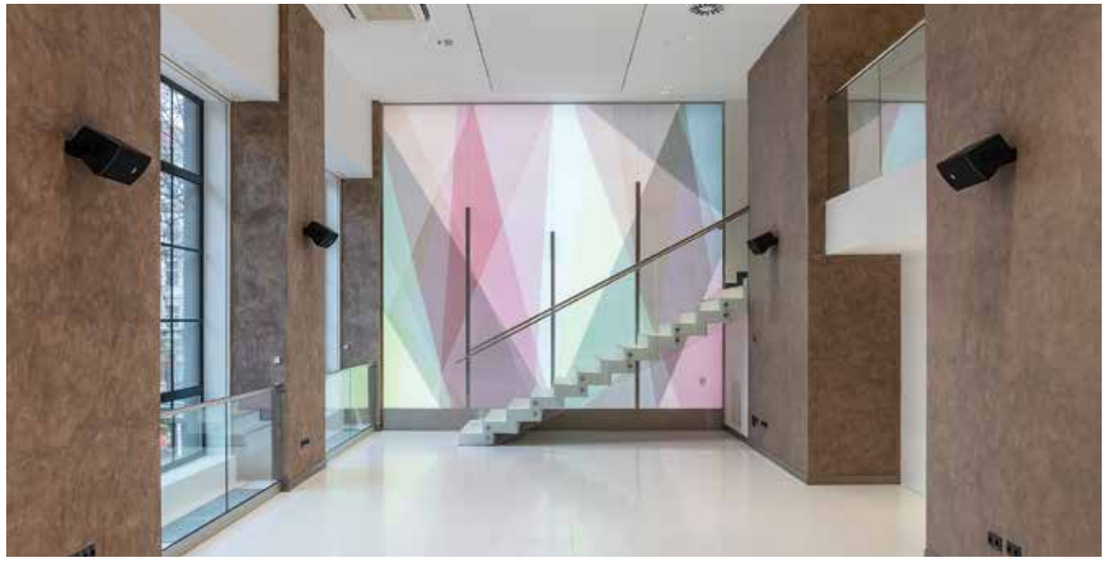

HEGEDŰS Andrea: Világító üvegtextil fal a Thália Télikertben, Budapest VI. ker. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Belsőépítészeti tervek: VINCZE Krisztián, TARJÁN Andrea, MEZEY Sándor | Andrea HEGEDŰS: Luminous glass textile panel in the Thália Télikert, Budapest 6th district. Executed by Rákosy Glass Ltd. Interior design: Krisztián VINCZE, Andrea TARJÁN, Sándor MEZEY | **2019, üveg, textil, laminálás, 450x500 cm**
Fotó: Bujnovszky Tamás

Az üvegtextileket magukba foglaló helyszínek újabb, hovatovább akaratlan vizuális többletet adnak az alkotásoknak. A tolóajtó-szerkezetekbe helyezett művek a változó természetes és/vagy mesterséges megvilágítás, a panelek mozgatása révén újra meg újra keverik a színeket (Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinika, térelválasztó fal). Az újpalotai református templom díszüveg ablakainak finom fonalszövedéke a belső térben, szórt világításban egyszerű grafikának tűnik, amikor viszont átvilágít rajta a napfény, akkor színes vetülete látható a szemközti falon, majd esti megvilágításban előjönnek – élénken – a színek is.

Az eddig említett közösségi tereken túl mind több privát lakótérben is helyet kapnak Hegedűs Andrea üvegtextiljei. A sík, konyhai pulthátfalak, előtétfalak, tolóajtók stb. mellett készült már lakás előterébe belső, íves sarokelem, sőt az egyik megrendelő által igényelt kifejezetten nonfiguratív képzőművészeti alkotás, afféle hármas fusuma panel karakterű mű, ami elhelyezéséből adódóan tolórendszerű, térelválasztó funkcióval is bír.

HEGEDŰS Andrea: Hármasság, díszablakok az Újpalotai Református Egyházközség templomában, Budapest XV. ker. Kivitelezés: Rákosy Glass Kft. Belsőépítész: TÓTH Petra | Andrea HEGEDŰS: Trinity, ornamental windows in the church of the Calvinist Congregation of Újpalota, Budapest 15th district. Executed by Rákosy Glass Ltd. Interior designer: Petra TÓTH
2018, üveg, textil, laminálás, egyenként 740x30 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

Budapesten a IX. kerületben, a Nagycsarnok mögötti Csarnok téren látható a *Világító üvegtextil térinstalláció*

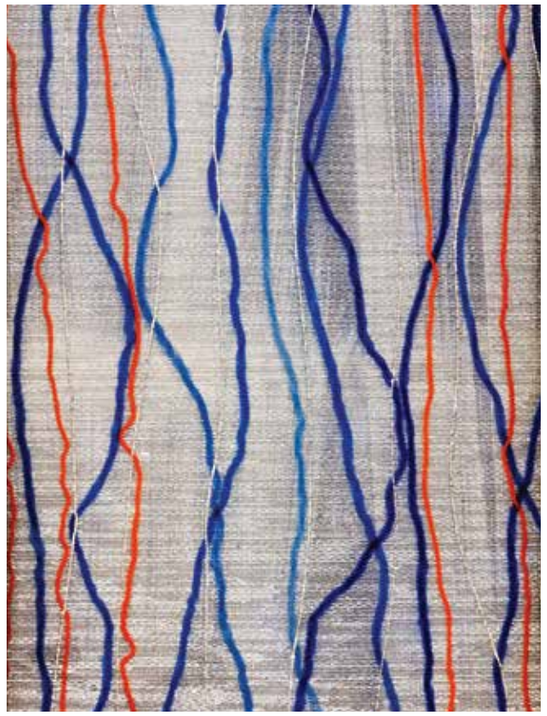

HEGEDŰS Andrea: Díszablak az Újpalotai Református Egyházközség templomában, Budapest XV. ker. (részlet)
Andrea HEGEDŰS: Ornamental window in the church of the Calvinist Congregation of Újpalota, Budapest 15th district (detail)
2018, üveg, textil, laminálás, a teljes méret: 740x30 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

(Koroknai Zsolt képzőművésszel közös alkotás, 2014), melynek öt oldalát üvegtextil lapok alkotják, és napelemes rendszer biztosítja az esti megvilágításához szükséges energiát (ennek mintegy kicsinyített, makett jellegű változata a *Dunai nyugalom* asztalilámpa-kollekció). Ez a térinstalláció nyilvánvalóvá teszi, hogy a jövőben a térgeometriai formálás, ezen keresztül a monumentális szobrászat számára is befogadhatóvá válik az üvegtextil. Az enteriőrökből az exteriőrök felé már elindult az üvegtextil térhódítása nagyobb léptékben is: részleteket az alkotó még nem árulhatott el, de jelenleg egy magyarországi épület külső homlokzatalkotásának lényegi komponensei lesznek egyedi üvegtextil paneljei.

MOLNÁR Szilvia
művészettörténész

1. Forgács Éva: Együttműködni a képpel. Szilvitzky Margit Folyamatos jelen című könyve kapcsán. *Artmagazin*, 2008/6, 78.
2. Jennifer Hudson: *The Design Book. 1000 New Designs for the Home and Where to Find Them*. Laurence King Publishing, London, 2013, 214.

A design mint gondolkodásmód

HATÁRTALAN DESIGN KIÁLLÍTÁS A KISCELLI MÚZEUMBAN

Tematikus designkiállítások idejét éljük világszerte. Sorra nyílnak olyan, egy-egy szűkebb témát feldolgozó válogatások, amelyek gondosan felépített koncepció mentén mutatják be a kortárs design egy-egy szeletét. Céljuk a választott téma alapos vizsgálata és tágabb kontextusba helyezése mellett az edukáció, a tudásátadás és a különleges látogatói élmény megvalósítása. Ezek a rendezvények jellemzően könnyen értelmezhető, népszerű területekre fókuszálnak, számos kapcsolódási pontot kínálva a laikusok számára is, és a látogató „kezét" fogva segítik a befogadást és a feldolgozást.

A Határtalan Design alapítói és kurátorai, Szigeti Szilvia és Radnóti Tamás más megközelítést választottak, ami a látogatótól is eltérő attitűdöt vár el. Az immár 18 éves múltra visszatekintő éves válogatások nem egyetlen kérdéskört, alkotói csoportot vagy éppen irányzatot dolgoznak fel, hanem egy jóval tágabb összefüggésrendszer – a designalapú gondolkodás, az

Határtalan Design kiállítás (részlet) | Design Without Borders (exhibition photo) | **BTM Kiscelli Múzeum, Budapest, 2022**
Fotó: Digitális Képműhely

interdiszciplinaritás mibenlétének – felfedezésére és mélyebb megértésére invitálnak. Kurátori tevékenységük célja, hogy a design világának hihetetlen gazdagságát és sokszínűségét tárják elénk. Hosszas kutatómunkával választják ki azokat a számukra hiteles és progresszív alkotókat, csoportokat, műhelyeket, amelyek legtöbbje egyedi felfogásmódot képvisel. Szubjektív szelekciójukban a design legkülönfélébb területeit vonultatják fel. A fókuszuk a változatosságon és a fontos eredmények bemutatásán van, s a tárgyak összességén keresztül bomlanak ki az aktuálisan jellemző – intellektuális, technológiai vagy éppen társadalmi – sűrűsödési pontok. Erre utal a Határtalan Design elnevezés is, amely összetett gondolati hálóként a műfajok és a tematikák közötti átjárhatóságot állítja fókuszba, és a régiós párbeszédre, az európai összetartozásra és az egyes művészeti ágak egymásra gyakorolt hatására is reflektál. A szervezők kifejezett szándéka, hogy bemutassák a design tágan vett értelmezési lehetőségeit, így a fogalmat kiszélesítve, a kreatív szemléletet, az innovációt helyezik a középpontba. A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a bemutatott alkotások, projektek, tárgyak a legkülönfélébb területeket – a szűk értelemben vett designt, a képzőművészetet, a formatervezést, a vizuális művészeteket és az előadóművészetet – kapcsolják össze.

Az idei szelekcióban 24 ország 214 alkotójának munkáit láthatta a közönség, amelyek között sorozatgyártott, kis szériás és egyedi bútorok, használati tárgyak, textilek egyaránt szerepeltek, de prototípusokkal, kísérleti darabokkal, sőt képzőművészek alkotásaival is találkozhattak a látogatók. A kézműves minőségű alkotások közül kiemelkednek a finn Secto Design lámpái, amelyek viszonylag nagy szériában, kizárólag helyi, fenntartható forrásból származó nyírfából készülnek, és minden példány személyes „törődést" kap. Hasonló gondosságról tanúskodnak a dán Rasmus Fenhann munkái, akinek módszerét a hagyományos, de gyakran már feledésbe merült japán technikák és a high-tech tervezési metódusok ötvözése jellemzi. *Tea Time* elnevezésű támlás széke látszólag egyszerű bútor, valójában különleges igényességgel kidolgozott egyedi alkotás, amely egy dán család régi tikfa ágyának felhasználásával, ha úgy tetszik, újrahasznosításával készült.

A kutatásalapú projektek közül kiemelt figyelmet érdemel a svájci Studio Eidola, amely a különféle anyagok átalakításának lehetséges módjait vizsgálja. Az *Ocean Articulated (Összekapcsolt óceán)* nevű tárgysorozatuk a helyben rendelkezésre álló nyersanyagokra összpontosít, és azzal foglalkozik, miként lehet ezeket úgy alkalmazni, hogy közben csökkentsék a káros anyagok használatát.

Határtalan Design kiállítás (részlet) | Design Without Borders (exhibition photo) | BTM Kiscelli Múzeum, Budapest, 2022
Fotó: Digitális Képműhely

A projekt során a Felső-Rajna-vidéken található üledékes sóból és homokból természetes kötőanyagok hozzáadásával egy új, könnyen és tökéletesen lebomló, mégis rendkívül erős matériát fejlesztettek ki, amelyből a homoköntésként ismert eljárással készítenek rendkívül izgalmas formavilágú bútorokat.

Egészen más irányból közelít a tárgyformáláshoz Kas Oosterhuis holland építész. A Non-Standard Architecture, vagyis a számítógépes tervezésen alapuló, szabad geometriájú építészet atyja az elmúlt 25 év alatt kifejlesztett módszerét bútorgyártásra is adaptálta. A *Body Chair* névre keresztelt designbútora 28 egyedi elemből, összesen 56 háromszögből áll, amelyek mindegyike eltérő méretű és alakú, de egyazon kapcsolati hálózat része. Egyetlen paraméter megváltoztatásával a teljes bútor megváltozik annak minden komponensével együtt, így könnyedén egyedi formára alakítható anélkül, hogy a terv egészét módosítani kellene. Bár a pihenőfotel egyelőre kizárólag megrendelésre készül, a módszer a bútorgyártás jövőjének egyik lehetséges iránya lehet.

A technológia és az innováció iránti elkötelezettség mellett többeket foglalkoztatnak társadalmi kérdések. Susann Schweizer *Poplin Project* névre keresztelt vállalkozása nem csupán egy „slow fashion" divatmárka, amely nyugat-afrikai motívumokkal batikolt és dúcnyomással készülő anyagokat állít elő, de egyúttal szociálisan érzékeny, nagy odaadással menedzselt, méltányos kereskedelmi kezdeményezésként is működik. A kivitelezés teljes folyamata Afrikában zajlik helyi szakemberek közreműködésével, és azokat a sérülékeny helyi kisvállalkozásokat segíti, amelyek másképp nem jutnának a megélhetéshez szükséges csekély jövedelemhez sem.

Hasonló elvek mentén alkot a jelenleg Svédországban élő szlovák Zuzana Zmatekova, aki az *Amenge* nyomott kollekció tervét szlovákiai, szegregátumban élő roma gyerekekkel közösen készítette. A projekt célja a roma kultúra pozitív, az ismert sztereotípiáktól mentes bemutatása, ezzel is segítve a közösség tagjainak integrációját.

A „határtalanság" a részt vevő designerek életkorára, tapasztalatára is vonatkozik. A kiállításon ugyanis világhírű

Tuula JUSÉLIUS, Seppo KOHO (Secto Design): Octo lámpák | Tuula JUSÉLIUS, Seppo KOHO (Secto Design): Octo lamps
2021, natúr nyírfa, diófa furnérral, Ø 80 cm
Fotó: Secto Design

alkotók, márkájukat vagy karrierjüket nemrég beindító középgenerációs kreatívok, pályakezdők mellett évről évre egyetemi hallgatók munkái is láthatók. Ez az izgalmas, sőt sokszor merész párhuzam jellemezte az idei finn fókuszt is. Alvar Aalto, a finn design megkerülhetetlen alakja, a Marimekko, az ország legismertebb designmárkáinak egyike, vagy az ötödik generáció óta változatlan elvek szerint működő, szövött lakástextileket készítő családi vállalkozás, a Lapuan Kankurit mellett az Aalto Egyetem növendékei is bemutatkozási lehetőséget kaptak. A választott tárgyak összessége azonban jóval több, mint egy nemzeti válogatás. Átfogó képet nyújt a finn design nemzetközi szinten is meghatározó szerepéről. Kézzelfoghatóvá teszi, hogy a „skandináv design" fogalma nem csupán egyfajta esztétikai minőséget jelent, de a kultúrában és a gondolkodásban gyökerező, abból táplálkozó és évtizedekre visszanyúló koncepció, amely bár ugyanazokon az alapokon nyugszik, mint korábban, mégis folyamatos megújulásra képes, progresszív, sőt – ami Magyarországról tekintve igazán példaértékű –, nemzetközi szintéren is releváns és piacképes.

A Határtalan Design minden évben reflektál a fontos szakmai eseményekre. Idén *Az Üveg Nemzetközi Éve*hez kapcsolódóan cseh, olasz, szlovák és magyar kortárs üvegművészek munkái voltak láthatók a Templomtér apszisában. A merítésben képzőművészeti alkotások, sorozatgyártott és kis szériás művészi üvegek, egyedi iparművészeti tárgyak és tárgycsoportok egyaránt helyet kaptak. A kiállítás, szellemiségéhez hűen, nemcsak különféle országok, de különböző művészgenerációk, valamint alkotói felfogások találkozásának is helyszíne. Így kerülhettek egy térbe olyan nemzetközileg is meghatározó üvegművészek, mint Ján Zoričák és Botos Péter, az autonóm és alkalmazott műfajok határterületén alkotó Patrik Illo, Jakub Jand'ourek és Michaela Tomišková (Dechem Studio), Borkovics Péter, a legfiatalabb generációból pedig Tereza Drobná, Biliczki Anett és Budai Zsolt János. Az üvegművészet használati oldaláról a muranói iskolát képviselő Alessandro Mandruzzato, Nicola Moretti, valamint a híres cseh üvegművészet és design legfrissebb nemzedékéhez tartozó tervezők, Jiří Krejčiřík, Jakub Pollág és Václav Mlynář (Studio deFORM) munkái voltak jelen.

Saara KANTELE: Recycled chair | Saara KANTELE: Recycled chair
2020, újrahasznosított fahulladék
Fotó: Anne Kinnunen

Igor KOVÁČ: Két váza a Nyerseség az üvegben kollekcióból
Igor KOVÁČ: Two vases from the Roughness in the glass collection | **2019, vágott, vésett, festett üveg**
Fotó: Lukáš Moravský

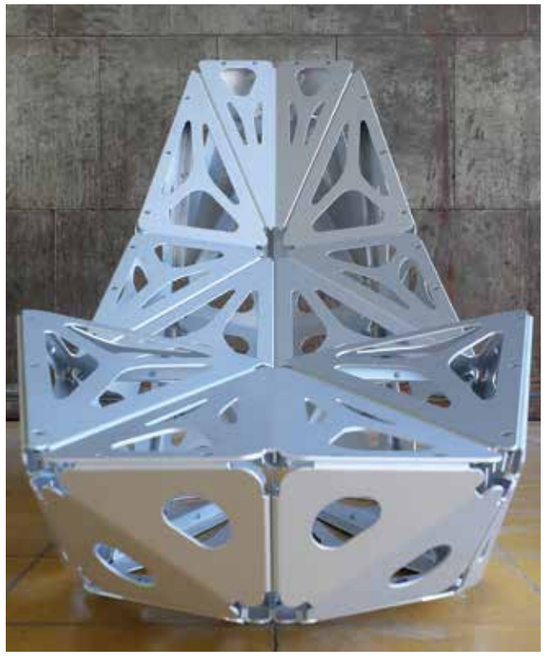

Kas OOSTERHUIS: Body Chair. Gyártó: Hieseland Nederland
Kas OOSTERHUIS: Body Chair. Producer: Hieseland Nederland
2014, repülőgép-alumínium, lézervágás
Fotó: Kas Oosterhuis

Jiří KREJČIŘÍK: Vázák a Hertitage/Contemporary kollekcióból | Jiří KREJČIŘÍK: Vases from the Heritage/Contemporary collection
2019, fújt üveg, kézi metszés, a legnagyobb magassága: 66 cm
Fotó: Jiří Krejčiřík

BILICZKI Anett: I was here – 1.10.2019–31.1.2021 – Frauenau | Anett BILICZKI: I was here – 1.10.2019–31.1.2021 – Frauenau
2021, melegfúvós öntőforma technika, méretek balról jobbra: 45x34x31 cm, 34x30x24 cm, 38x24x19 cm
Fotó: Ida Buss

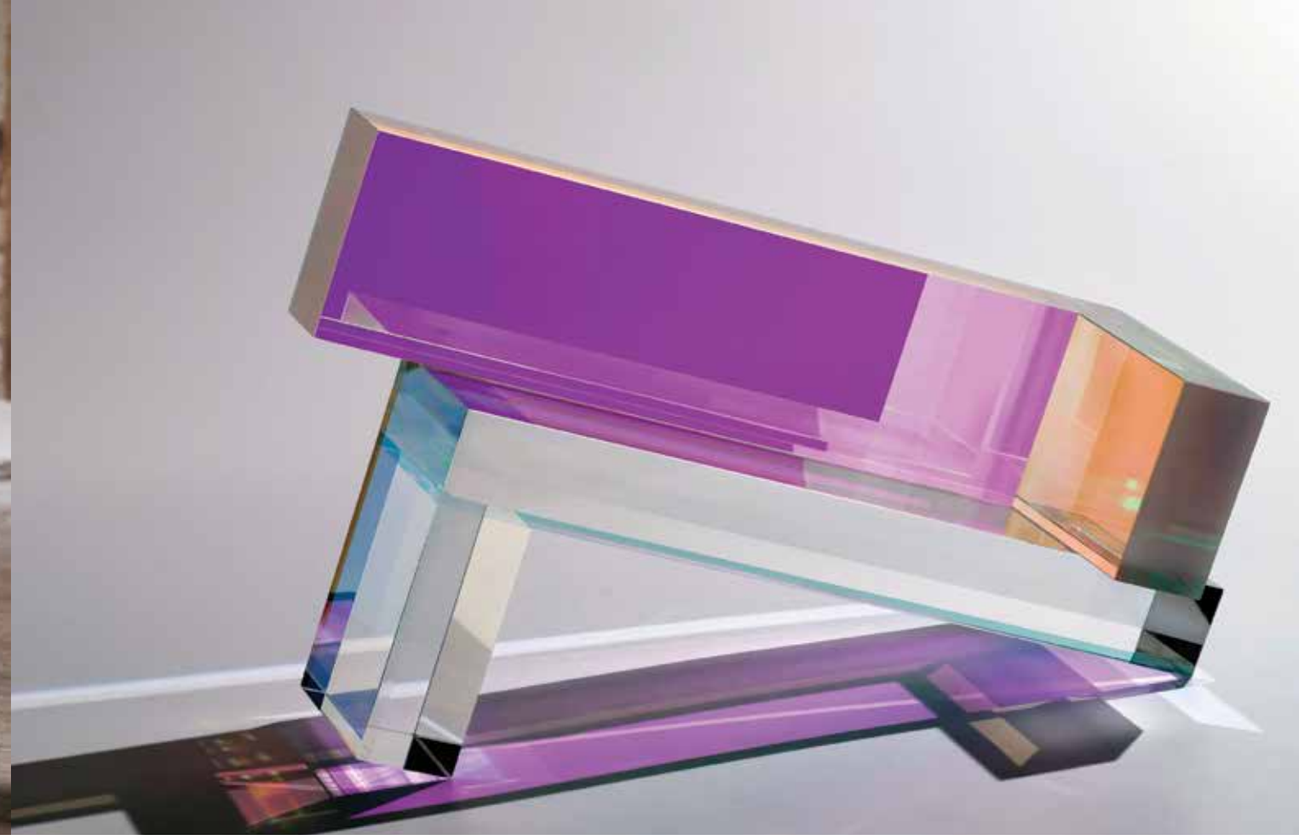

BOTOS Péter: Két lila L | Péter BOTOS: Two lilac L's | **2016, optikai és szűrőüvegek, hidegtechnika, 20x39x29 cm**
Fotó: Botos Péter

Jakub POLLÁG és Václav MLYNÁŘ (Studio deFORM): Lens, csillár (részlet). Gyártó: Bomma | Jakub POLLÁG – Václav MLYNÁŘ (Studio deFORM): Lens, chandelier (detail). Producer: Bomma | **2019, kézzel festett, préselt üveg, a teljes méret: 135 x Ø 62 cm**
Fotó: Martin Chum

Zuzana ZMATEKOVA: Az Amenge kollekció darabjai
Zuzana ZMATEKOVA: Pieces of the Amenge collection
2021, nyomott anyag
Fotó: Zuzana Zmatekova

Ján ZORIČÁK: Széria | Ján ZORIČÁK: Series | **2010–2022, üvegplasztikák,**
méretek balról jobbra: 55x45x45 cm, 28x20x20 cm, 25x20x20 cm, 50x20x20 cm, 66x35x35 cm

A kiállítás egészében és az üvegszekcióban egyaránt megjelentek a Texhibition projekt – Szigeti Szilvia textildesigner által 2014-ben kezdeményezett, a tervezőket és a gyártókat „összehozó”, évente megújuló kezdeményezés – keretében húsz magyar textiltervező legújabb alkotásai.

Uránüveg borospalack Deák Ferenc hagyatékából, ismeretlen gyártó
Uranium glass wine flask from Ferenc Deák's estate, producer unknown
19. század közepe, magasság: 21,5 cm, talpátmérő: 10,5 cm, szájátmérő: 5,4 cm (BTM Kiscelli Múzeum, Budapest, ltsz.: 29583)
Fotó: Fáryné Szalatnyay Judit

Az üvegművészet a Kiscelli Múzeum állandó kiállításában is szerephez jutott. Itt kapott helyet Lukáš Jabůrek fiatal cseh üvegtervező minitárlata, aki tradicionális formaadási és dekorációs eljárások felhasználásával készít kortárs megjelenésű üvegtárgyakat. Az alakítást egyfajta szobrászati tevékenységként értelmezi, amelynek eredményeképpen a nyers anyagból történetekkel átitatott kristálymunkák születnek. Bár ma már saját stúdiót vezet, a világhírű Moser üveggyár művészeti vezetőjeként eltöltött évek máig hatással vannak szemléletére és stílusára, amelyre a kézművesség és a progresszivitás párhuzamos jelenléte, a mesterség elmélyült ismerete, annak művelése és a korszerű design egyaránt jellemző. Ugyanebben a teremben voltak láthatóak a Kiscelli Múzeum gyűjteményéből válogatott üvegtárgyak is *(erről lásd bővebben keretes írásunkat)*.

A Határtalan Design korántsem csak egy rangos, ma már nemzetközi szinten is jegyzett civil kezdeményezésű kiállítás, hanem egy olyan *brand*, amely támogatói közreműködésével díjazza is a legfigyelemreméltóbb tervezői eredményeket. Emellett rendez komoly közösségépítő erővel bíró szakmai napot is, ahol több tucat, különböző országból származó designer tart rövid online előadást. Mindezzel hozzájárul ahhoz, hogy a szakmabeliek, de a laikusok is pontosan tudják, értsék és érezzék, mi mindent takar a design fogalma.

R. G.

(Határtalan Design. BTM Kiscelli Múzeum, Budapest, 2022. október 2. – november 6.)

A fotókat Szigeti Szilvia és a BTM Kiscelli Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre.

A Kiscelli Múzeum üveggyűjteménye a Határtalan Design kiállításon

A nemzetközi válogatáshoz kapcsolódóan Csáki Tamás, a múzeum kurátora egy kisebb, de reprezentatív válogatást állított össze az intézmény saját gyűjteményéből. A pár száz darabot számláló kollekció egy viszonylag spontán módon gyarapított iparművészeti tárgyegyüttes. A múzeum első üvegtárgyai a főváros által megőrzésre átadott hivatali ajándékok voltak. A 20. század első évtizedeiben főként az egyesítés előtti pest-budai városképek, középületek ábrázolásaival díszített üveg- és kerámiatárgyak kerültek a gyűjteménybe. Több üvegtárgy nagyobb személyi, családi hagyaték részeként vált a múzeum tulajdonává. A Deák Ferenc, Blaha Lujza vagy Vázsonyi Vilmos háztartásából származó üvegek között az iparművészeti remekeknél nagyobb számban találhatók mindennapi használati tárgyak. A legjelentősebb gyarapodást ebben a tekintetben a Budapesti Szállodások és Vendéglősök Ipartestülete által összegyűjtött, a 19. század végi, 20. század eleji fővárosi vendéglátóipar üvegtárgyait jól reprezentáló együttes átvétele jelentette. A Kiscelli Múzeum jelenlegi gyűjtési irányait a kiállításban az asztali helyett az építészeti üvegek képviselik. A kiállított üveg épületelemeket a második világháború után épült, mára lebontott vagy épp bontással fenyegetett fővárosi középületeket dokumentáló program keretében szerezte meg az intézmény. Az üvegtárgyak együttesét a múzeum egyéb gyűjteményeiből válogatott üvegablaktervek egészítik ki, amelyek közt Róth Miksa, Ferenczy Noémi és Árkayné Sztehlo Lili alkotásait is megtalálhatjuk.

A rettentő szimmetria fensége

SZÜCSY PÉTER STEAMPUNK PÓKJAI

Szücsy Péter steampunk stílusú fém-ízeltlábú szoborkonstrukciói lehetséges mikrouniverzumok jelenünkbe beékelődő különös tüneményei: betüremkedések. Fiktív, sosemvolt világok párhuzamos dimenzióiból átszüremkedő mechanikus frankensteini lények, melyek csodás-rettentő szimmetriája előhívja a mélyben meghúzódó vágyak és iszonyok átélését szolgáló asszociációk és képek sokaságát. Láttukra ősi, archaikus félelmek, ámulat, vonzó irtózat és csodálat, a mesterséges intelligencia vezérelte ismeretlen jövő keltette szorongás élménykomplexuma lendül mozgásba, hipotetikusan létezővé változtatva tárgyi létüket: szinte érezni-hallani az otthon biztonságos falai között megjelenő ízeltlábú bomlást idéző mozgékonyságát, a nyolc láb fémes kopogását. A létet behálózó órapókok tökéletes szimmetriájának bénító szépsége a felkeltett képzettársítások erejével megnyitja a befogadót a fantasztikum: a csodás/különös eldönthetetlenségének világára, a hezitálás feszültségére. E tárgyak a goyai felkorbácsolt képzelet és a felkeltett érzékek révén túllendülnek önmagukon; precizitásuk, cizellált plaszticitásuk minden gépi-mechanikus konkrétságukat felfüggesztve egy-egy lehetséges univerzumba átvezető léket nyit meg. Két szféra, a fantasztikus és a hétköznapi találkozási pontjává sűrűsödnek e konstrukciók, ahol felbukkan az önálló életre kelt gép, az ember alkotta mesterséges intelligencia és teremtés, sőt a borzongató párhuzamos világok lehetséges létezésének alakzata is. De csak nyomokban, sejtetéssel, asszociációk láncolatának behívásával – mert e rémisztő csodálat forrása a képzeletből fakad.

SZÜCSY Péter: Clockwork spider No. 24, Lord Elmer
2022, fémművestechnika, ezüst alkatrészekkel, a pók mérete: 8x24x20 cm
Fotó: Szücsy Péter

E bonyolult, ötvösművészeti mívességet idéző kreatúrák előhívják az angol romantikus esztétika gótikus regényekből is merítkező és a viktoriánus korban formálódó különös kulcsszavát: a fenséges fogalmát, annak átélhetőségét. Amely egyszerre a fizikai reakciókkal kísért dermesztő rémület és a lenyűgöző csodálat elegye, a minket meghaladás, a vég vonzásának kvázi-metafizikai élménye. Bámulattal megborzongunk, ám közben tudjuk és érezzük, hogy két lábbal mégis aktuális hétköznapi világunk biztonságos talaján állunk. Szücsy Péter a teremtményeivel: mechanikus órapókjaival, rákjaival, ízeltlábú tárgyállataival tematizálja a lehetséges (és mesterséges) világok kérdését, a teremtés fantasztikumát és titokzatosságát, de a fenséges fogalmához köthető térbeliség helyett az időbeliség benső, szubjektumra

ható borzongató élményére helyezi a hangsúlyt. Tárgyai a végesség szorongását, a jövő egyirányúságának és egységességének a felfüggeszthetőségét, világok egymásba tolulását, a találmányok jövőt veszélyeztető kétségét, végeredményben az emberi esendőséget, az irányítás elvesztésének rémálmát ötvözik az angolszász romantika esztétikumának továbbgondolt képzeteivel.

E tudatos tematizálás, a virtualitás problémaköre, az egymástól elkülönülő univerzumok és dimenziók találkozásának játékba hozása soha nem állt messze az alkotótól. Szücsy ugyanis évtizedeken át tervezte a számítógépes játékiparban algoritmusok vezérelte lények, szörnyek és különös teremtmények sorát, és önálló virtuális mikrovilágokat teremtett meg. Elvégezte a Pécsi Művészeti Szakközépiskola grafikusi szakját, majd 1999-ben a Magyar Iparművészeti Főiskola illusztrátori képzését, ezután rövid ideig a reklámgrafika területén, majd hosszabban a rajzfilmek 2D világában alkotott: főként a Pannónia Filmstúdióban, azután kilépve a két dimenzió síkjából eljutott a számítógépes játékipar világok küszöbén egzisztáló területére. Művészeti vezetőként, tervezőművészként két és fél évtizeden át a Philos Laboratories, a 3D Brigade, majd pedig a PolygonFarm Studio cégeknél tervezett karaktereket és lehelt digitális életet abba a sok-sok virtuális lénybe, melyek meghódították játékprogramjai szinte minden stílusban megalkotott dimenzióit.

Talán éppen ezt a 25 évig tartó játékprogramozásban töltött virtuális 3D kvázi-létet ellensúlyozták az otthonához közeli sétái során a bolhapiacokon felfedezett és kézbe vett óraszerkezetek, melyek töredékesen a fogyasztói kultúra paradigmáját megelőző kor személyességét, míves emberléptékét reprezentálják. Megtapintva őket, e patinás szerkezetek olyan tárgykultúrát, hajdanvolt világot idéznek fel, melyben a vizuális kultúra részeként a látvány hangsúlyosabb a funkcionalitásnál; melyben a kézműves-manufakturális tradíció, a hüvelykujjszabályok uralta egyediség koncepciói és a személyesség lényegibbek

SZÜCSY Péter: Clockwork crab No. 9, Mr Bram (részlet/detail) | 2022, fémművestechnika, a teljes méret: 8x20x12 cm
Fotó: Szücsy Péter

SZÜCSY Péter: Clockwork spider No. 39, King Oscar (részlet/detail) | 2021, fémművestechnika, ezüst alkatrészekkel, a pók mérete: 8x22x20 cm
Fotó: Szücsy Péter

a gyártás hatékonyságot szolgáló céljainál. Egy másik világot: ahol van konkrét súlya és vélhető története e bolhapiacok állványain megbúvó szerkezeteknek, orvosi műszereknek, fényképezőgépeknek, rugóknak és fogaskerekeknek. És melyek a kreatív szem számára egy megkonstruálható új, immáron valóságos tárgyakból és tárgyakra épülő, a fennálló valóságba beékelhető virtuális világot eredményeznek.

SZÜCSY Péter: Clockwork fly No. 09, Sam
2022, fémművestechnika, 5x6x7 cm
Fotó: Szücsy Péter

Szücsy Péter ezen elveszett világ újrafelfedezéséből ideát merítve elhatározta, hogy addigi digitális teremtményeit és az azok kontextusát szolgáló virtuális univerzumot a 19. század viktoriánus korát idéző tárgyakból újjáteremti, szintetizálva saját tapasztalataival és látásmódjával. Hogy digitális alkotásainak létezést adjon. E szoborkonstrukciók megformálandó anyagát a bolhapiacokon talált míves szerkezetek, a (letűnt) idő tárgyiasulásai képezik; általuk válnak a létezés hálóját szövő steampunk stílusú pók- és rovarszobrok a digitális univerzumból kilépő fizikai megtestesülésekké. A játékprogramokban korábban virtuálisan létező figurák jelentést adó kontextusát pedig e testesülés következtében a befogadó tudása, képzelete, narratívái, asszociációi, érzései és világképe teremtik meg. Ezáltal Szücsy Péter műalkotásai egy metszéspontot hoznak létre: bemetszést teremtenek az időbe, melynek megnyílásánál találkozhatnak korunk tudományos víziói, digitalizációhoz, mesterséges intelligenciához kapcsolódó tudása és félelmei, a fantasy/sci-fi filmek, képregények, transformerek, mátrixok és multiverzum-képzetek a 19. század viktoriánus korának megidézett tárgyi kultúrájával. De nem puszta elegyítésről, nem múltidézésről, nosztalgikus és/vagy retrókultuszról van szó. Mert itt a gőzzel hajtott gépek, a mechanizmusok és pislákoló áramfogyasztók paradigmájának korszakából származó tárgykultúra szerkezeteinek és alkatrészeinek cizellált és patinás komplexumából egy, a jelen tudományosparadigma-képzeteire épülő lehetséges virtuális világ rémlik föl – általunk. Szétzilálva az egységes jövőkép elgondolását, koncepcióját, a lineáris történelemszemlélet ideáját. Mert mégiscsak egy fiktív 19. századi alternatívát vázol fel a jelen tudáshorizontjának tudatos behívásával.

SZÜCSY Péter: Clockwork dragonfly No. 01, Protoype Lady Alberta
2022, fémművestechnika, 9x23x26 cm
Fotó: Szücsy Péter

SZÜCSY Péter: Clockwork spider No. 32, King William (részlet/detail)
2022, fémművestechnika, ezüst alkatrészekkel, a teljes méret: 10x28x24 cm
Fotó: Szücsy Péter

Szücsy Péter műtárgyai történeteket mesélnek egy sosemvolt múltról, amely mintha megálmodta volna egy párhuzamos világban a jövőjét saját paradigmái alapján. Jelentésrétegeit mégis aktuális világunk tartalmai, víziói és jövőkoncepciói teremtik meg, összekapcsolva ezzel világainkat.

LEHOTA M. János
esztéta

Négy évtized ünneplése

A FIATAL IPARMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSA A B32 GALÉRIÁBAN

A jubileumi kiállításával az 1982. évi megalakulását ünneplő, iparművészeket tömörítő szervezet elsődlegesen a pályakezdés megsegítése céljából alakult. Az alapítók szándéka szerint egy ilyen önszerveződő egyesület segíthet a pályán elinduló fiatal alkotóknak, megelőzi az elszigetelődést, segíti az információáramlást, az együttműködést. Az alkotómunka fellendítésén túl a kezdetektől fontos volt az eredmények széles körű bemutatása, a friss iparművészeti alkotások és a közönség találkozásának elősegítése. Az egyre gyarapodó tagság és munkáik megismertetésére igényes, ragyogó képanyaggal ellátott katalógusokat jelentettek meg, és egy percig nem vesztették szem elől azt, hogy az iparművészeti alkotásokat a maguk valójában kell bemutatni. Így már a kezdetektől nagyszabású, minden műfajt felvonultató tárlatokat szervezett az akkor még FIS-nek (Fiatal Iparművészek Stúdiója) nevezett stúdió. Számtalan budapesti, vidéki és külföldi esemény jelzi a sikeres működést. Az önálló, Kálmán Imre utcai galéria megnyitásától kezdve ritkultak az átfogó kiállítások, hiszen az egyes alkotók, alkotócsoportok folyamatos lehetőséget kaptak az új kollekciók, az eredmények bemutatására. A nagy átfogó megjelenések az utóbbi évtizedekben így is ötévente, rangos helyszíneken követték egymást. A fiatal iparművészeket befogadta korábban az Ernst Múzeum, a Csók István Galéria, a Vigadó Galéria, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum és az Iparművészeti Múzeum. Ebben az évben a B32 Galéria és Kultúrtér volt a helyszíne a Budapest Design Week programsorozatába illesztett *FISE40* című jubileumi kiállításnak.

FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása (részlet)
FISE40 – exhibition photo of the 40th anniversary exhibition of FISE, Studio of Young Designers' Association
B32 Galéria, Budapest, 2022
Fotó: Ludmann Dániel

Az összetett szervezőmunkát igénylő projektet az egyesület vezetősége irányította. A FISE sikerének titka, hogy a tagok között számos, a kortárs design élvonalába tartozó, nemzetközi szinten is kimagasló munkákkal rendelkező alkotó van, akik nemcsak az egyesület életében való jelenlétükkel növelik a FISE presztízsét, hanem aktívan részt is vesznek annak működtetésében, az események megszervezésében. A hónapokkal korábban közzétett felhívásra várták a fényképes jelentkezéseket, melyek közül kurátori testületként a tíz szakterületi vezető választotta ki a kiállításra kerülő munkákat. A nyár folyamán megkezdődött a tervezés, az alkotások csoportosítása, térbeli helyük megtalálása. Természetesen meghatározó volt a rendezés hete, amikor a beérkezett munkák megtalálták végleges pozíciójukat. A műfajok szerinti csoportosítás szinte fel sem merült: a kezdetektől egy változatos, a színek és formák által vezetett összkép kialakítása volt a cél, bemutatni a tagok választát a kortárs magyar iparművészet előtt álló kihívásokra.

FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása (részlet)
FISE40 – exhibition photo of the 40th anniversary exhibition of FISE, Studio of Young Designers' Association
B32 Galéria, Budapest, 2022
Fotó: Ludmann Dániel

FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása (részlet)
FISE40 – exhibition photo of the 40th anniversary exhibition of FISE, Studio of Young Designers' Association
B32 Galéria, Budapest, 2022
Fotó: Ludmann Dániel

A 180 egyesületi tag két teremben mutathatta be az iparművészet minden területét reprezentáló nagyszerű munkáját. A több mint 200 munka tételes bemutatására nem vállalkozhatunk, még az is meghaladná ezen cikk terjedelmét, ha az egyes szakterületek megjelenéséről szeretnénk számot adni.

A nagyszabású ünnepi kiállítás nem csupán szép tárgyak prezentációja volt, hanem egy közösségben érlelt önmeghatározás is. Egyszerre mutatta be az egyéni teljesítményeket, a korosztály művészi színvonalát és az egyesület szakmai rangját. Mintegy felvezetésként, a kiállítás előterében, tablókon láthattunk összefoglalást a FISE eredményeiről, szakmai teljesítményéről. A tagság igényeit szem előtt tartva, mindig új projekteken dolgozva folyamatos a fejlődés. Az egyesület által szervezett rendezvények közül figyelemre méltó a *Kortárs Ékszerhét Budapest*, vagy a *Design Párbaj* sorozat. Az utóbbi évtized meghatározó eredménye a mátranováki FISE Alkotóház üzemeltetése, ahol nyaranta rendkívül izgalmas workshopok szerveződnek. Mivel egyértelműen fontos az akadémiai oktatáson túl is a szakmai fejlődés, ezért a *FISE EST* nevű rendezvénysorozatban egy-egy iparművészeti ággal vagy a tagok többségét érintő mindennapi kihívásokkal foglalkozunk. Nemzetközileg elismert iparművészek tartanak előadást, illetve olyan vendégek, akik felvilágosítással tudnak szolgálni az iparművészek mindennapi érvényesülését érintő problémákról: szerzői jogról, vállalkozásról, önmenedzselésről. A *FISE40* kiállítás záróeseményén e szerteágazó tevékenységről egy összefoglaló történeti könyv megjelenése kapcsán is szó esett. A *Design, mint hal a vízben – A Fiatal Iparművészek Stúdiója története* című könyv (szerzők: Kránitz Tibor és Mascher Róbert; FISE, 2022) bemutatását követően kerekasztal-beszélgetésen foglalták össze a résztvevők az egyesület négy évtizedét, helyzetét és terveit.

FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása (részlet) | FISE40 – exhibition photo of the 40th anniversary exhibition of FISE, Studio of Young Designers' Association
B32 Galéria, Budapest, 2022
Fotó: Ludmann Dániel

FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása (részlet) | FISE40 – exhibition photo of the 40th anniversary exhibition of FISE, Studio of Young Designers' Association
B32 Galéria, Budapest, 2022
Fotó: Ludmann Dániel

A finisszázs leglátványosabb eleme a nagyszabású divatbemutató volt. A kiállítás ideje alatt több öltözéktervező munkáját is közelről megcsodálhatták a látogatók, de mivel a ruhák felöltve elevenednek meg igazán, ezért az este során kilenc iparművész öltözékét harminc modell mutatta be a kiállításon, illetve a B32 Galéria és Kultúrtér színpadán.

A *FISE40* kiállítás véget ért ugyan, de érdemes továbbra is figyelemmel kísérni a FISE tevékenységét, az önálló galéria programját, hiszen a művészek segítésén túl az egyesület feladata az aktuális trendeknek megfelelően eljuttatni a kortárs magyar iparművészetet az érdeklődő közönséghez.

MASCHER Róbert
formatervező, a FISE elnöke

(FISE40 – A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület 40 éves jubileumi kiállítása. B32 Galéria és Kultúrtér, Budapest, 2022. október 6–20.)

Folyamatos értékőrzés

BESZÉLGETÉS A 80 ÉVES HORVÁTH PÉTER KORNÉL BELSŐÉPÍTÉSSZEL ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA KAPCSÁN

A Magyar Iparművészetben korábban két alkalommal foglalkoztam Horváth Péter Kornél munkásságával (Az értékek megőrződnek, a formakincs megújul. Horváth Péter Kornél belsőépítészete. 2008/1, 54–57.; Megőrzött értékek. Horváth Péter Kornél belsőépítész kiállítása a Gaál Imre Galériában. 2015/6, 2–10.). Első alkalommal az alkotói pálya rövid ismertetésén túl az addig elkészült, s azóta is főműveknek számító enteriőrök bemutatása képezte az írás gerincét a felhasznált technológiák, anyagok és a színvilág ismertetésével, a tervezés körülményeinek s a belsők utóéletének felvillantásával. Másodszor a pesterzsébeti Gaál Imre Galériában kiállított tablókon látható műveket mutattam be. Azóta eltelt hét év, s ugyanezen a kiállítóhelyen a művész 80. születésnapjának alkalmából nyílt tárlat (2022. november 9. – 2023. január 7.) a legújabb alkotásokról is hírt adva az életmű egészét összegzi tablókon megtekinthető fotókon. Beszélgetésünk során elsősorban az előzményeket és a több évtizedes szakmai múlt tapasztalatait érintő témákat érintettük – régi ismeretségünk, barátságunk okán tegeződő formában.

– Ezen a kerek évfordulón mit éreznél fontosnak közölni magadról, tanulmányaidról, és kik voltak azok, akik meghatározták tervezői pályád alakulását?

– Művészeti tanulmányaimat 1958-ban a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban kezdtem, ennek elvégzése után és felsőfokú művészeti tanulmányaim megkezdése előtt voltam színházi díszletfestő-gyakornok, dekoratőr-grafikus, építész/műszaki szerkesztő, és közben rajzaim jelentek meg különféle újságokban, olyan folyóiratokban, mint az *Élet és Irodalom*, a *Valóság*, a *Magyar Ifjúság*, vagy a *Szabad Föld*. Az építészszakmával 1966-ban találkoztam először, amikor a Mélyépterv, azaz a Mélyépítési Tervező Iroda Zsuffa András Ybl Miklós-díjas építész által vezetett tervezőcsoportjába kerültem. Látványterveim elnyerték főnökeim tetszését, és többen velem készíttették műszaki tervdokumentációjuk mellé a távlati képeket. Aztán az Agrotervben lehetőségem adódott olyan kapcsolatrendszer kiépítésére, amit főiskolai tanulmányaim befejeztével a pályám kezdetén jól tudtam kamatoztatni. Ráadásul az Agrotervben ismerkedtem meg későbbi feleségemmel, Fejes Ágnessel, aki jelenleg a Budai Klub-Galéria vezetője. 1971-ben felvételt nyertem a Magyar Iparművészeti Főiskola Építész Tanszékére, ahol 1976-ban kaptam meg az oklevelemet. Diplomatervem tárgya a hajdúnánási Kereskedelmi és Szolgáltató Központ volt. Felkészítő tanáraim Csíkszentmihályi Péter, Mikó Sándor és dr. Vámossy Ferenc voltak. Opponensem Kisszebeni Marcell volt, aki abban az időben a Kereskedelmi Tervező Intézet, a KERTI egyik műtermét vezette. Később baráti kapcsolat alakult ki köztünk, és az ő műtermében találkoztam Csonka Lajossal, aki széles látókörű, nagy tapasztalattal rendelkező belsőépítész volt, sokat tanultam tőle. Megadatott nekem az a lehetőség, hogy két évig az általa irányított tervezőcsoportban lehettem, majd azt követően alkalmanként közös munkákon együtt dolgozva egymás társtervezői voltunk egészen az 1995-ben bekövetkezett haláláig. 1978-ban kerültem a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat, a BUVÁTI II. Irodájára, ott szakmai eredményekben és sikerekben gazdag öt esztendőt töltöttem. Legnagyobb munkám a szegedi Somogyi-könyvtár tervezése volt, amiért a Művelődési Minisztérium Belsőépítészeti Nívódíjában részesültem 1985-ben. Az előbb említett munka abban az időben országos viszonylatban a legnagyobb művelődési beruházásnak számított. A vállalatot elhagyva, 1983 és 1991 között szabadfoglalkozású tervezőművészként dolgoztam, munkáimat a Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsűrizte. 1991-ben HPK Interior Bt. néven céget alapítottam, melynek a mai napig tulajdonosa és vezető tervezője vagyok. Pályafutásom alatt főleg kereskedelmi és vendéglátóipari, művelődési létesítményeket, bemutatótermeket, közönségforgalmi irodákat, irodaházakat, bankfiókokat terveztem.

– Tudomásom szerint a BÁV Bizományi Kereskedőház és Zálogbitel Rt. és az AREX FM Ingatlanhasznosító Kft. belsőépítész munkatársa is voltál.

– Igen, 2000 és 2006 között alkalmazottként dolgoztam a BÁV-nál, majd azt követően eseti megbízásokat kaptam. Elkészítettem a BÁV-zálogfiókok belsőépítészeti arculattervét, és működésem alatt 71 zálogfiók és még sok minden más valósult meg terveim, művezetéseim és műszaki ellenőrzésem során.

– A belsőépítészet lényegi elemeit, a kapcsolatát az építészettel és az iparművészet valamennyi ágazatával már sokan megírták. Te hogyan látod – a funkció lehető legtökéletesebb kiszolgálásán túl – ennek a mesterségnek/hivatásnak a jellemző vonásait?

– A belsőépítészet az iparművészet teljes vertikumát összefoglalva maga is az alkalmazott művészetek egyike. E mesterség fogásait nem elég megtanulni, hanem sok-

HORVÁTH Péter Kornél: Hintaszék
Péter Kornél HORVÁTH: Rocking chair
1973, festett fenyőfa, kárpitozott ülés és háttámla, 86x65x98 cm
Fotó: Gyürky András

HORVÁTH Péter Kornél: Kiállítási tabló a nagykanizsai Autóbusz-végállomás térelválasztó paneljeivel (1977) | Péter Kornél HORVÁTH: Partition panels at the bus terminal in Nagykanizsa, 1977 (two views)
Fotó: Horváthné Fejes Ágnes

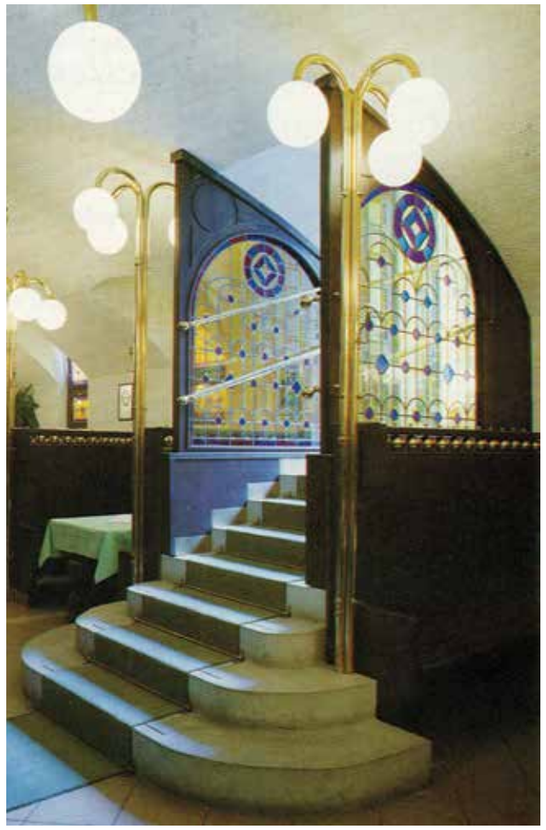

HORVÁTH Péter Kornél: A Clifton söröző és étterem bejárata, Budapest I. ker., Batthyány utca. Építész: MIHÁLCZ István
Péter Kornél HORVÁTH: Entrance of the Clifton beer pub and restaurant, Budapest 1st district, Batthyány utca. Architect: István MIHÁLCZ
1993
Fotó: Horváthné Fejes Ágnes

HORVÁTH Péter Kornél: A BÁV Zrt. miskolci Zálog és Ékszer Fiókjának ügyféltere, Miskolc, Városház tér. Építészek: KELEMEN István és POLGÁR Károly | Péter Kornél HORVÁTH: Customers' area of the Miskolc Pawn and Jewellery Branch of BÁV Co., Miskolc, Városház tér. Architects: István KELEMEN and Károly POLGÁR | **2009**
Fotó: Holluby Andor

sok tapasztalatra van szükség ahhoz, hogy valakit a szakma művészének tekinthessünk. Mint az élet minden területén, a belsőépítészetben is vannak trendek, ízlést formáló divathullámok, anyag- és technológiafejlesztések, színharmónia-változások, amelyek egyrészt előrevisznek, de akár el is halványíthatnak korábbi csúcsteljesítményeket. A fő cél azonban mindig a használhatóság, a praktikum kell hogy maradjon, és ennek esztétikus formában kell megnyilvánulnia, hiszen közérzetünk, a bennünket érő hatások pozitív volta legalább olyan fontos és ma már mérhető tényező. Amikor a belsőépítész komponál: anyagot, színt, technológiát választ terve elkészítéséhez, a fentiekben említett célt saját egyéniségének, ízlésvilágának szűrőin áteresztve valósítja meg képességeinek szintjén tudatosan, vagy akár ösztönösen.

– Fél évszázados belsőépítészi tevékenységed alatt a szakmánkban rengeteg változás történt. Nem használjuk az eszközök között a csőtollak egyikét sem, se a körzőt, vonalzót, eltűnt a bőrpausz és a Letraset, ezeket a számítógép helyettesíti. Talán a 6B-s ceruza és a filctoll tartja még magát. Ám nemcsak a régi munkaeszközök tűntek el, újultak meg, hanem erőteljes szemléletbeli változások is történtek, és társadalmi megítélésünk sem feltétlenül pozitív átalakuláson ment keresztül. Te miként értékeled ezt a saját pályafutásod alatt megélt folyamatot?

HORVÁTH Péter Kornél: A békéstarhosi római katolikus templom belső tere. Építész: LIPCSEI Gábor
Péter Kornél HORVÁTH: Interior of the Roman Catholic church, Békéstarhos. Architect: Gábor LIPCSEI | **2019**
Fotó: Holluby Andor

HORVÁTH Péter Kornél: A békéstarhosi római katolikus templom belső tere. Építész: LIPCSEI Gábor | Péter Kornél HORVÁTH: Interior of the Roman Catholic church, Békéstarhos. Architect: Gábor LIPCSEI | **2019**
Fotó: Holluby Andor

– Lehet, hogy én vagyok a múlt, mert még mindig körzővel, vonalzóval és ceruzával, skiccpauszra szerkesztem terveimet. Egy-egy nagyobb munkámnál vettem csak igénybe számítógépes segítséget. A szemléletbeli változásokra nem tudtam odafigyelni, mert folyamatosan dolgoztam. Úgy érzem, olyan lehetek, mint az a levelibéka, melynek vizét lassan melegítik, és így nem veszi észre, hogy közben megfő. Amikor a szakmát kezdtem, sokkal nagyobb erkölcsi és anyagi megbecsülésben részesültem, mint most. Munkám értékét a Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsűrije állapította meg, és jómagam mindig több honoráriumot kaptam, mint amire számítottam. A rendszerváltozással egyidejűleg létrejött magánvállalatok beruházási képviselőivel pedig alkudoznom kellett a tisztességes tervezési díj kivívásáért, s ez nem az én kenyerem. Részben ez volt az oka, hogy egy időre 2000-ben elvonultam alkalmazottnak.

– Pályafutásod során több szakrális jellegű megbízásod volt, legutóbb a békéstarhosi római katolikus templom belső terét tervezted meg. Ismertetnéd ennek a munkának fotón talán nem is érzékelhető különlegességeit?

– Igen, voltak szakrális jellegű megbízatásaim. A budapesti Szent István-bazilikában a Hittanterem enteriőrjét terveztem, valamint a most is látható Szent Jobb ereklyetartó tárlóját. Valóban, az utóbbi évek munkái közül a tarhosit emelném ki. Itt valósult meg legjobban az épület külső és belső egységének megteremtése. A homlokzaton lévő fehér, finomszemcsés vakolat például visszaköszön az épület belső tereinek falán. A bejáratokat összekötő sötétbarna tégla burkolatsáv színárnyalata megjelenik a beépített és mobil berendezések felületén. Az épület hármas tagoltsága pedig rímel a szentély hátfalának kialakítására. Ott a középen lévő ablakokat az egyházi jellegre utaló nyitható áttört burkolat takarja, mégpedig úgy, hogy a fény átszűrődik rajta. Középtől jobbra és balra, fűrészfogasan kialakított – függőlegesen három-három részre tagolt – akusztikai falburkolat készült. Ennek bal oldalán látható a tabernákulum, alatta polccal és térdeplővel. A stációk képei a burkolattal együtt, az ablakok kiosztásában lévő mélyedésekbe, a fal síkjától alig észrevehető visszaállással vannak besüllyesztve. Az építésztervezővel, Lipcsei Gáborral együttműködve, egymás gondolataival építkezve alakult ki a végeredmény. A képző- és iparművészeti alkotások Kovács Jenő szobrászművész munkái.

– Áttérve mostani kiállításodra, röviden érzékeltesd, miket láthatunk a tablókon.

– Ez a tárlat D. Udvary Ildikónak, a Gaál Imre Galéria vezetőjének meghívására a 80. születésnapom alkalmából nyílt a galéria földszinti termeiben. Előző kiállításomon időrendi sorrendben bemutattam évenkénti válogatásban egy-egy megvalósult munkámat 100 x 70 centiméteres tablókon. Ezt az anyagot kiegészítettem még 15 új tablóval, továbbá a kiállításhoz fűződő katalógussal. Ezeken kívül bemutatom a Gaál Imre Galéria enteriőrjének általam tervezett megvalósítási terveit. Arra is gondoltam, hogy ezt az egységes megjelenést feloldom néhány tusrajzommal, melyeket szintén digitális formában tárok a szemlélők elé. A bemutatóterem falában van egy félköríves záródású mélyedés, és abban volt tanáromra, Makovecz Imrére emlékezem azzal a tervemmel, melyet az ő korrektúrája alatt készítettem. Valamint bemutatom hintaszékemet, melyet a főiskolán másodéves koromban Németh István tanár úr irányítása mellett némi iskolai műhelysegítséggel jómagam saját kezűleg kiviteleztem. Kiállításom – ezt az egy tárgyat kivéve – egy fotó- és rajzdokumentációból összeállított archívum, melynek megtekintésével az emberek bepillantást nyerhetnek belsőépítészeti alkotómunkámba.

HORVÁTH Péter Kornél: Vitrinasztal a Bélyegmúzeumban, Budapest VII. ker., Hársfa utca. Kivitelezés: KERNYA József asztalosmester
Péter Kornél HORVÁTH: Display table in the Stamp Museum, Budapest 7th district, Hársfa utca. Producer: furniture maker József KERNYA
1997, sárgaréz, fa, üveg, 118x169x61 cm
Fotó: Holluby Andor

– A korábbi, 2015-ös kiállítás megnyitószövegét Fekete György azzal fejezte be: „Én addig nem nyugszom, míg rá nem veszem, hogy kell csinálni egy katalógust, vagy egy könyvet, és le kell tenni az asztalra azt az életművet, ami megszületett, mert az az embernek nagyon sokszor fáj a kultúra területén is, ha valami nincs; de ha van és úgy nincs, az tragédia." Ez a kiállítás az életmű dokumentálásával részben eleget tesz néhai kollégánk, Fekete György óhajának. Jó egészségben eltöltött időt kívánok neked a még rád váró feladatok elvégzéséhez!

GYÜRKY András
belsőépítész, szakíró

„Bátorságához nem férhet gyanú”

PROBSTNER JÁNOS KERAMIKUSMŰVÉSZ EMLÉKÉRE

Gyászol a nemzetközi kortárs kerámiaművészet. Probstner János (1943–2022) Ferenczy Noémi-díjas, Európai Polgár díjas keramikusművész személyében olyan ember távozott közülünk, aki kivételesen sokat tett a szakmáért. 1977-ben, itt, a világ kulturális áramlataitól elzárt kis országban megalapította a rövid idő alatt világhírűvé vált Nemzetközi Kerámia Stúdiót. A kecskeméti műhely az országban az egyetlen, ami azóta is töretlenül működik, egész évben fogadva a világ minden részéről érkező művészeket és egyetemi hallgatókat. Az alábbiakban F. Orosz Sára keramikusművésznek, művészetelméleti kutatónak a magyarországi szimpóziummozgalmat feldolgozó, eddig még nem publikált munkája[1] részeként készült, Probstner János által jóváhagyott interjúnak a szerző által rövidített, szerkesztett változatát olvashatják. A beszélgetésre 2016-ban, Kecskeméten került sor.

– Már az egyetemi éveid sem voltak átlagosak. Szimultán jártál két intézménybe, a Magyar Iparművészeti Főiskola kerámia szakjára és az ELTE néprajz szakjára.

– Az az igazság, hogy mindig is – már gyerekkoromban is – érdeklődtem a néprajz iránt. Amikor tudtam, jártam az országot, mert vonzódtam a népi kultúra értékeihez. Abban az időben – amikor én egyetemre jártam – indult be Magyarországon a táncházmozgalom, amihez hozzátartozott a míves néprajzi tárgyak gyűjtése, amiről egyébként a fazekashagyományok kapcsán, több helyen is írtam. (Ma is sokat írok.) Tehát benne volt ez az érzés ebben a korszakban, a levegőben, ami a magyar népművészetről, annak a becsületéről, a hazafias érzelmek újrafelfedezéséről szólt. Lényegében ez egy – nem is igazán rejtett – szellemi összefogás is volt az idegen megszállás ellen. Kitűnő tanuló voltam a főiskolán, meg tudtam tenni, hogy két szakot végezzek egyszerre, tehát jelentkeztem a néprajz szakra is, ahol két évig tanultam. Ezt lényegében azért tettem, mert kapcsolatba kerültem a kiemelkedően művelt néprajzkutatóval, Kresz Máriával, akitől minden téren rengeteget tanultam, s akit elkísértem gyűjtőútjaira, és dokumentáló rajzaimmal segítettem.

– Vissza tudsz-e emlékezni hozzá hasonló felkészültségű tanárra a Magyar Iparművészeti Főiskoláról?

– Talán Pogány Frigyes[2] idealista, segítőkész és jó szándékú rektorunkra és Gulyás Dénes[3] festőművész-

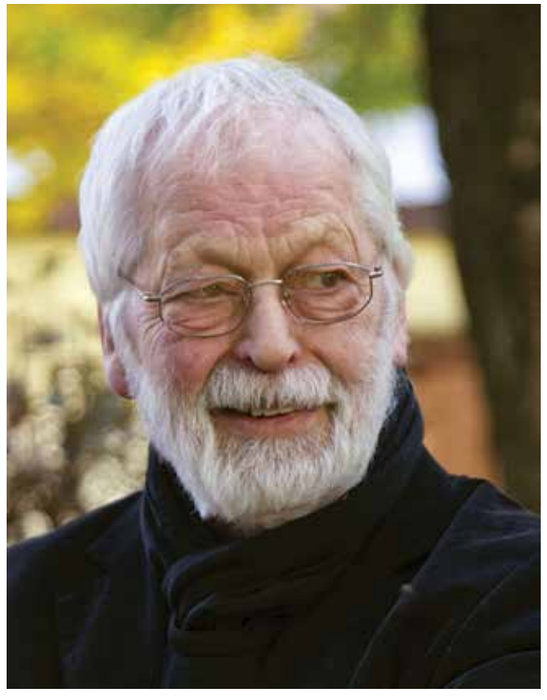

PROBSTNER János utolsó portréja. Készült Kerényi József építész emléktáblájának avatásakor Kecskeméten 2022-ben | Last photo of János PROBSTNER, taken during the inauguration of architect József Kerényi's memorial tablet in 2022 **| Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Kerámia Stúdió, Kecskemét (KKMM–NKS)**
Fotó: Vásárhelyi Dániel

geometriatanárra, aki szintén pozitív szellemű volt, és nem volt sem erőszakos, sem lekezelő. Ők nagyon műveltek voltak, rájuk emlékszem mint humánus egyetemi tanárokra, illetve Schrammel Imrére[4] még feltétlenül! Az igazság az, hogy sokszor belógtam Schrammelékhez a porcelán szakra, és figyeltem azt, hogy az ő műhelyükben mi és hogyan folyik.

– Holott te Csekovszky Árpád[5] tanítványa voltál.

– Csekovszky-tanítvány voltam, igen. De Csekóval nem találtuk meg a közös hangot, ezt ma már sajnálom, mert tulajdonképpen az etikai felfogásom – mint később megtudtam – sokkal közelebb állt Csekóéhoz. Ő nem volt nyitott ember, nem tudott az én húrjaimon játszani, Schrammel pedig nagyon látványos volt, tehát hozzá mentem ellopni technikai ötleteket, meg nézni azt, hogy hogyan tanít. Nem az ő tanítványa voltam. Velem mindig rendes volt. Nem tudom, érted-e, amit mondok, szerencsés voltam!

Amit Schrammelnél láttunk, az mindig olyan borzasztóan izgalmas őrület volt. Lelőtte az agyagot,[6] verve préselte, átvágta, és így tovább. Amit mi azért láttunk különlegesnek és úttörőnek, mert nem tudtuk, hogy Nyugaton vannak már hasonló dolgok. Be és el volt zárva a megszállt ország! Egyik nyugati ezt csinálta, a másik azt, ő meg kiválasztott, kitalált egy saját irányt, hogy elvágja-beleüt, belelő az agyagba. Én például azt találtam ki tíz évvel később, amikor itt volt egy nagy nemzetközi szimpózium – mivel mindenki valami ilyen extrém marhaságot próbált csinálni, hát én is kísérleteztem –, hogy fogtam a slaugot és szétmostam vele a porcelántömböket. Nyertem is vele díjat rögtön, Baján. Azért nyerhettem, mert új volt az ötlet, ilyet még senki nem látott, de aztán nem folytattam. Ennyi! Technika… Néha ilyen értékű dolgokat őriz meg a művészettörténet mint mintaértékű újdonságot, aztán ezt elmossa, helyére teszi az idő! Persze ez azért nem ilyen egyszerű, vannak lappangó, kivételes újítások.

– Úgy tudom, hogy P. Benkő Ilona volt Magyarországról az első, aki Gmundenben[7] meghívottja volt egy szimpóziumnak, és ő ajánlotta Schrammel Imrének a lehetőséget.

– Tulajdonképpen Schrammel is egy ilyen nemzetközi találkozót szervezett itthon. Ő úgy jött haza, mintha ez lett volna a Nyugat meg a Kelet óriási, páratlan találkozója. Azt mondják, Aczéllal[8] való kapcsolatának volt köszönhető, hogy végig csinálhatta a szimpóziumok sorozatát. Aczél pécsi képviselő volt, védte Siklóst és Schrammelt. Szeretnék korrekt lenni: természetesen az ő intelligenciája és tehetsége, mondjuk, determinálta is erre, kapcsolatai és ügyes politikai húzásai segítették ebben.

– Kanyarodjunk vissza Siklóshoz. Végzett iparművészként kellő alázattal mentél el oda, hogy a művészeknek asszisztálj. Ez mikor volt?

Történelmi pillanat. Gajdócsi István, a Bács-Kiskun Megyei Tanács elnöke, Sárközi Dezső (Finomkerámiaipari Művek) és PROBSTNER János aláírja az NKS alapító okiratát 1977-ben | A historic moment. István Gajdócsi, head of the Bács-Kiskun County Council, Dezső Sárközi (on behalf of the Fine Ceramics Works) and János PROBSTNER signing the founding charter of the International Ceramics Studio in 1977
Archív fotó (KKMM–NKS)

– Talán 1974-ben. Csenkey Éva[9] tudná ezt jól. Akkoriban nem voltunk jóban, de később nagyon megszerettem, és őt kérem fel, ha bármikor írni kell a stúdióról. Ő ott arra vett fel engem, hogy rendben tartsam a műhelyeket, amikor Schrammel a saját osztályából a diákjait már alkotómunkára hívta meg oda. Nem tudom: érted-e a különbséget? Én tényleg hordtam az agyagot, és segítettem, amiben kellett. De valójában azért mentem le, hogy megtudjam, mi az, ami jó Siklóson, és mi az, ami nem. Már terveztem, hogy Kecskeméten csinálok valami mást, természetesen jobbat. Ez alatt az egy hónap alatt, amíg ott dolgoztam, valamennyi kis bérért, tökéletesen rájöttem, hogy mi az, amit nem csinálnak jól, és mi az, ami hiányzik itt, illetve a szakmának, Magyarországon. (Nevet.) Hazajöttem, és mivel Schrammel látta, hogy őszintén segítek a szimpóziumon, mondta, hogy keressem meg, ha szükségem lenne rá. Később Pesten elmentem hozzá, és elmondtam neki, hogy engem meghívtak Kecskemétre lakni, és két nagyon okos reformpolitikus van ott a megyei és a pártvezetésben, és én szeretnék egy új és jó ötletet adni nekik, van egy elképzelésem. Elmondtam, hogy szerintem akkor lenne sikeres egy kerámiaszimpózium, ha hosszan lehetne ott dolgozni, ha lenne egy állandó műhely, ahová vissza lehetne jönni a félig kész munkákhoz, és egy idő múlva be lehetne majd fejezni azokat. Vagy ha olyan kísérleteket lehetne ott folytatni, ami addig a kerámiában mindig hónapokat vagy éveket jelentett. Tehát nekünk Magyarországon egy egész éven át működő szabad művésztelepet kellene

szervezni, és én ezt szeretném megvalósítani. Eredeti ötlet volt. Akkor nem tudtam, hogy a világon az első voltam ezzel az elképzeléssel. Imre támogatásáról biztosított. Be is tartotta ígéretét, egyszer eljött a megyei vezetőkhöz, és igazolta, hogy az ötletem jó. Utánam már többen jöttek hasonló elképzeléssel. De nekünk sikerült először megvalósítani! Arra emlékszem, hogy Sigarakiból a prefektus, most nem viccelek, a prefektus, vagy huszonöt fős japán küldöttséggel, nagykövettel jött el megnézni a stúdiót, pedig akkor még csak néhány éve működhettünk, de úgy terjedt a hírünk, mint a futótűz.

– Ismét térjünk vissza Siklósra, a kezdetekre. Mi tette ott a legmélyebb benyomást rád?

– Semmilyen benyomást nem kaptam, senkitől. Az az igazság, hogy Schrammelnek már ismertem a munkáit. Csak azt gyűjtöttem, hogy mi az, amit tudnia kell egy jó telepnek. A hónap végére tökéletesen megfogalmazódott bennem, hogy mit kell majd tennem. No, szóval avval nekem szerencsém volt, hogy vállaltam azt a siklósi egy hónapot, mert alatta annyit tanultam, mint Mátyás király Gömörben. Kérlek, ne tarts önteltnek azért, amit mondok: a tartalom egyszerűen a fejemben volt. Mint ember azzal tökéletesen tisztában voltam, hogy ha valamit fölvállalok, akkor szolgálatot vállalok föl. Érted? Én a stúdiónál olyan embereket vettem fel és tartottam meg, akik ezt megértették, akik örömmel és nem áldozatként vállalták a szolgálatot, tehát bizonyos értelemben idealisták voltak, mint jómagam. Ott pontosan megtanultam, hogy mi az, amire nekem nagyon oda kell figyelnem majd, ha híressé akarunk válni. A stúdió 33 éves függetlenségének és túlélésének tán ez lett az egyik tapasztalati alapja. Ma visszatekintve, nem értem, hogy hogyan kaptunk ekkora szerencsét a világtól, kegyelmet az Istentől! Mert, hogy el ne felejtsem elmondani, Janet Mansfield,[10] a Nemzetközi Kerámia Akadémia elnöke, aki többször járt itt, nagyon tisztelte a stúdiót, mindig mondta: *ez egy csoda, amit ti itt csináltatok!* És Koreában, 2004-ben, két világhíressé lett művész javaslatára, megválasztottak az AIC[11] vezetőségi tagjának.

– Mi volt a koncepciód alapja?

– Akkor, abban az időben nekem egy népművészeti és egyben iparművészeti intézmény volt az elképzelésem, Gajdócsiék[12] – főleg politikai okból – ezt támogatták volna csak igazán. Tehát arra gondoltam, hogy ez lehetne egy olyan hely, ahol a végzett művészek és a népművészet mesterei együtt dolgoznak, és tanulnak egymástól. Tulajdonképpen akkor kitaláltam azt, ami világhírűvé tette a stúdiót, mindenki jöhetett, ha volt kvalitása hozzá. Fazekasból alig tudtam meghívni néhány fiatalt, utána elfogytak Magyarországon azok a fazekasok, akik igazából akartak újítani, és nem féltek attól a nemzetközi színtől, amit behoztam az országba. Később – amikor rájöttem, hogy ez így nálunk nem fog működni – egyértelműen megfordultam, és azt mondtam, akkor irány a világ és a legmagasabb szint. Ezért volt akkor olyan marha nehéz bejutni a kerámiastúdióba – és ezért ma a kint rekedtektől bocsánatot kérek –, de ezért lettünk világhíresek! Az elején csak pályázattal engedtem be a magyarokat, diplomához kötötten engedtem be, vagy pedig nagyon-nagyon jónak kellett lenni. Tehát azt tettem, amit egy normális, nem elmaradott társadalomnak tenni kellett az értékek létrejöttéért. Az elérhető legjobb nyugatiakat csábítottam, hívtam, szponzoráltam, hogy tanuljuk el tőlük, hogy *mi az, ami*!

Alkotómunka az elsőként létrejött épületrészben 1978-ban. Ez ma az NKS fogadótere. Balról jobbra: PATONA Teréz, PROBSTNER János, P. BENKŐ Ilona, MITTELHOLCZ Mihály, GESZLER Mária
Creative work in the first completed building section in 1978 (today the ICS reception hall). Left to right: Teréz PATONA, János PROBSTNER, Ilona P. BENKŐ, Mihály MITTELHOLCZ, Mária GESZLER
Archív fotó (KKMM–NKS)

– A Kecskeméten létrejött, jellegében mára a világon egyedülálló kerámiaművészeti gyűjtemény számos olyan művet őriz, mellyel magyar alkotók külföldön nyertek díjat. Ez is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a világ kortárs kerámiaművészetének palettáján Magyarország méltó helyet foglaljon el.

– Igen! És ez mindkét irányban működött. Engem éppen ezért, a gyűjtemény gazdagításának szempontjából érdekelt a szimpóziummozgalom. Mindig neves művészeket igyekeztünk meghívni ezekre, akik együtt dolgoztak a tehetséges magyarokkal, és hosszúak voltak a szimpóziumaink, hogy eredményesek lehessenek.

– Mik a legfontosabb tapasztalatok a szimpóziumokkal kapcsolatban, illetve miben látod a mozgalom jövőjét?

– Hát, a tapasztalatom továbbra is az, hogy a kerámiaművészetet nem érdemes a szimpóziumokra építeni. A szimpóziumokon, mikor így vagy úgy összekever valaki valamit, és az szépen vagy jól sikerül, akkor azt nem lehet eltanulni. A megismételhető, felhasználható eredményekhez idő és tapasztalat kell. Volt néhány nyitott szívű, zseniális, világhírű külföldi művész, akik emberileg is rendkívül önzetlenek voltak, teljesen nyílt, titkoktól mentes előadásokat tartottak arról, hogy az ő technikájukat hogyan kell megvalósítani.

– Hiszen a mesterkurzusok erre jöttek létre!

– No igen, és azt mi indítottuk el, hogy Magyarországon mesterkurzusok legyenek! Nem a szimpóziumokat, a mesterkurzusokat találtam én ki. Azt gondoltam, hogy akkor sikeres egy tudás átadása, ha egy embert hívunk meg, aki elmeséli és bemutatja minden érdeklődőnek, hogy hogyan dolgozik. Most is azt mondom, hogy ez az igazi tanulási lehetőség, és nem az, hogy hat, tíz tehetséges, akár beérkezett keramikus összejön, és csinálnak, mit tudom én, 20-30 tárgyat. Ez arra jó, hogy azonos érdeklődésű emberek élvezzék egymás társaságát alkotás közben, és ellessenek egymástól valamit – nem sokat –, meg hogy hírét vigyék egymásnak.

– Mégis, a te szereped a magyarországi nemzetközi szimpóziummozgalomban alapvető és meghatározó.

– Erről nem engem kellene megkérdezni. Én úgy érzem, hogy azt csináltam teljes erőmből és tehetségemmel, amit fölvállaltam. Igaz, visszatekintve, nemzetközileg is igazoltan, talán alapvetőnek és meghatározónak mondhatók ezek a cselekedetek. Ha pontosítanánk, mondhatnánk, hogy nem csupán a szimpóziummozgalomban, hanem a modern[13] magyar kerámiaművészet reneszánszának nevezhető korszak létrejöttében, és ezen túl egy kortárs muzeális gyűjtemény létrehozásában volt jelentősnek nevezhető a szerepem. Ezt talán a 2015-ben Brüsszelben, a nemzetközi művészeti tettekért kapott Európai Polgár díj igazolhatja leginkább.

De, Sára! Hadd mondjam el neked, hogy én a stúdiót igazából, végig azért csináltam, mert kíváncsi voltam az isteni talentumok hogyanjára és mikéntjére. A kapott talentumokat ki hogyan hasznosítja, és mire? A valamiben való tehetség nagy dilemmát szül. Ahhoz, hogy megvalósítsd elképzelt önnönmagad, önzően el kell hagyni a világból szinte mindent. Ugyanakkor az alázatnak is jelen kéne lennie a mérleg tálcájában. Ezt az ellentmondást kevesen tudják megoldani. Van, hogy egy vallásos művésznél is a túlzott alázat az alkotást elviszi egy teljesen használhatatlan síkra, vagy dimenzióba. De engem érdekel ez a helyzet is! És van olyan, akit a világból csak egyetlen dolog érdekel, saját maga, és azt hiszi, hogy még kapott talentumait is önmaga teremtette. Ez is lehet egy darabig érdekes, de a vége mindig tragikusan

Művészet az agyag kolostorából – a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek – Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményének kiállítása (részlet)
Art from the Cloister of Clay – exhibition from the collection of the Kecskemét Contemporary Art Studios – International Ceramics Studio (exhibition photo)
Iparművészeti Múzeum, 2013 (kurátorok: Jóna Guðvarðardóttir és Probstner János)
Fotó: F. Orosz Sára

PROBSTNER János: Sziklás Madonna | **János PROBSTNER: Virgin of the Rock**
1985, kőedény, 54x19x13 cm (KKMM–NKS)
Fotó: Ament Gellért

üres. Én sokszor megkaptam azt, hogy miért áldozod föl magad másokért, hát te is alkotóművész vagy, miért nem akarsz híressé válni. Én nem éreztem, hogy áldozatot hozok, örültem, hogy tehettem, és volt mit. Nekem a több száz művész volt a fontos. De mit ad Isten, bár én lemondtam róla, engem mégis világhíressé tett a stúdió. Látod, világhíres lettem, de nem ettől lettem boldogabb, viszont bátran kerülöm a kötekedőket, bátorságomhoz nem férhet gyanú, Madách Imre szerint se. (Nevet.)

– *És te is sokakat világhírűvé tettél a magyarok közül.*
– Megtisztelő, hogy ezt mondod!

– *Egy olyan generáció tagjait, akik a hetvenes-nyolcvanas években diplomáztak. Megkerülhetetlen az ő nemzetközi karrierjük történetében a te szereped és a stúdió, illetve a szimpóziumok! Hálásan köszönöm a beszélgetést, és kívánom, hogy még sokáig írj örömmel és hitben!*

– Örülnék, ha megmaradna valamilyen módon ez a beszélgetés, mert én sem nagyon szembesítettem még magam mindezzel – itt a vége felé. Nekem is gondolkodnom kell azon, hogy – remélem, a gyűjteményen kívül – hogyan maradjon fenn, és mi, ami arra érdemes. Kormos Emesével[14] tervezgettük, hogy majd nyugdíjasként, együtt megírjuk a stúdió élettörténetét, de ő elment előre, és lehet, hogy így ez elmarad.

– *Biztos vagyok benne, hogy nem marad el, e kutatás keretein belül magam is igyekszem tenni ezért!*

F. OROSZ Sára
keramikusművész, művészetelméleti kutató

Az írás címe idézet Madách Imre *Az ember tragédiája* című műveből – a szerk.

1. A kutatás a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének felkérésére készült.
2. Pogány Frigyes (1908–1976) építész, művészettörténész, Probstner János egyetemi éveiben a Magyar Iparművészeti Főiskola rektora volt (1964 és 1974 között).
3. Gulyás Dénes (1927–2003) festőművész, grafikus.
4. Schrammel Imre (1933–) a nemzet művésze, Kossuth-díjas keramikusművész, a Siklósi Kerámia Alkotótelep alapítója.
5. Csekovszky Árpád (1931–2007) keramikusművész, Munkácsy Mihály-díjas és érdemes művész.
6. Schrammel Imre filmes kapcsolatai révén jutott valamilyen – a filmiparban használatos – speciális pirotechnikai anyaghoz, melynek nyers agyagra, illetve porcelánra való hatása új, izgalmas kutatási területet jelölt ki számára. A gipszbe precízen modellezett, majd öntött vagy préselt nyers, szabályos mértani testeket próbálta indirekt módon torzítani. Indirekten, mert itt nem közvetlenül a művész keze határozta meg a mű végleges formáját, hanem egy radikális, közbülső effektus, melyet az alkotó csupán részben tudott megtervezni. E sorozata nagy port vert fel a nemzetközi kerámiaművészetben.
7. P. Benkő Ilona (1937–) 1964-ben Gmundenben a másodszorra megrendezett, nemzetközi kerámiaszimpózium résztvevője volt az alapító Kurt Ohnsorg meghívására.
8. Aczél György a Kádár-korszak kulturális életének egyik legfőbb ideológusa, irányítója volt.
9. Csenkey Éva (1944–) művészettörténész 1970-től a Baranya Megyei Tanács VB alkalmazásában a nemzetközi siklósi kerámia- és a villányi szobrászszimpóziumok szervezője, az 1973-ban létrehozott Siklósi Alkotótelep intézményvezetője, 1979-től művészeti vezetője volt.
10. Janet Mansfield (1934–2013) ausztrál keramikusművész, a Nemzetközi Kerámia Akadémia elnöke (2006–2012), a *Pottery in Australia* (ma: *Journal of Australian Ceramics*) szerkesztője, a *Ceramics. Art+Perception*, a *Ceramics Technical* című szaklapok elindítója, alapítója és írója, a *Mansfield Press* kiadóvállalat alapítója, szakkönyvek szerzője volt.
11. Nemzetközi Kerámia Akadémia / Académie Internationale de la Céramique (AIC) / International Academy of Ceramics (IAC).
12. Gajdócsi István (1924–1989) jogász, a Bács-Kiskun Megyei Tanács elnöke, a stúdió létrehozásának támogatója.
13. Probstner János itt az akkori *kortárs* kerámiaművészetre gondolt, aminek kialakulását és felfutását az 1970-es évektől datálhatjuk.
14. Kormos Emese (1956–2015), a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nemzetközi Kerámia Stúdiójának művészeti titkára volt.

Tényleg játék?

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA A HETEDHÉT JÁTÉKMÚZEUMBAN MOSKOVSZKY ÉVA JÁTÉKGYŰJTŐ EMLÉKÉRE

A székesfehérvári Hetedhét Játékmúzeum Moskovszky Éva (1925–2010) játékgyűjtő, művelődéstörténész egyedülálló játékgyűjteményét mutatja be. A több mint ötezer darabból álló, főként babaszobákba rendezett gyűjtemény a 18. század második felétől nagyjából 1945-ig vonultat fel polgári játékokat. A gyűjtő emlékére a múzeum évente szervez tudományos konferenciát, eltérő tematikával. 2022-ben, a játékmúzeum tizedik évfordulóján a szervezők Moskovszky Éva gyűjteményének tárgyait állították a középpontba. *Tudományközi kalandok a játék világában* címmel a babaszobákban fellelhető apró alkotóelemekre került a hangsúly, azaz olyan tárgytípusokra, amelyeknek felnőtt megfelelői vidéki vagy országos múzeumok nagyra becsült műtárgyai. A konferencia előadói olyan (többségében) múzeumi szakemberek voltak, akik egy-egy tárgytípus vagy téma elismert kutatói. Tudományközi „kalandként” most „felemelték” a Moskovszky-gyűjtemény játék tárgyait a

Játék mackó | **Toy bear**
Steiff játékgyár, Németország, 1904/1905 körül, moherplüss, fagyapot, gyári előállítás, magasság: 25 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Németh Boglárka

felnőttek hasonló tárgyai közé, és kutatási tapasztalataik alapján vontak le következtetéseket a gyűjtemény tárgyaira vonatkozóan. Az egyértelműen játéknak készült tárgytípusok mellett fókuszba kerültek olyan miniatűr tárgyak is, amelyeknek nem feltétlenül volt az eredeti funkciója is játék.

Az első előadás a Moskovszky-gyűjtemény mackóiról szólt, ezzel tisztelegve a 175 éve született Margarete Steiff előtt, akinek a világ a plüss játék állatokat és köztük a Teddy mackót köszönheti. *Peterdi Vera*, a Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott etnográfus főmuzeológusa a 120 éves *Teddy mackó*nak mint játéktípusnak a kutatási lehetőségeit és nehézségeit járta körül, majd a gyűjtemény 12 darab mackóját ismertette. Bemutatta a Steiff játékgyárban készült legidősebb, unikális darabot, amely a mackógyártás korai korszakában, 1904–1905 között készülhetett, esetleg néhány évvel korábban, de akkor (azóta már tönkrement és cérnával pótolt) pecsétviasz orral. Peterdi Vera kutatásainak köszönhetően sikerült azonosítani a gyűjtemény négy miniatűr Schuco mackóját, valamint angol, német, francia típusokat, és fény derült a Magyarországon készült szegedi és makói gyártmányok jellegzetességeire is.

A következő előadásban *jelen sorok szerzője*, a Hetedhét Játékmúzeum muzeológusa a Moskovszky-gyűjtemény babaszobákat benépesítő legkisebb babáit, az úgynevezett *mignonette babák*at ismertette. A 20-25 centiméternél kisebb babaházi babák a nagy méretű porcelánbabák kis méretű megfelelői voltak, hasonló technológiai megoldásokkal és hasonlóan festett arcvonásokkal, de azzal a különbséggel, hogy egész testük biszkvitporcelánból készült (nem csak a fejük). A cipőjüket és a harisnyájukat azonban csak festették a babák lábaira. Az előadás kitért a babatípus franciaországi felfutására és a németországi konkurenciára, valamint a gyűjtemény babáinak rendszerezési elveit mutatta be a gyártási hely és idő, az anyag és technológia, valamint a különböző karaktertípusok jellegzetességei szempontjából.

Szatmári Judit Anna, a Kiscelli Múzeum muzeológusa a Moskovszky-gyűjtemény babaruháit vette górcső alá, és a korabeli divat megjelenését, változását elemezte a kis méretű öltözeteken. Előadásából kiderült, hogy a

Mignonette baba | Mignonette doll
Németország, 1890–1910 között, biszkvitporcelán, textil, moher, gyári előállítás, magasság: 13 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Játék baba az 1881-es francia divat szerint öltöztetve
Doll dressed in the French fashion of 1881
Bru Jne et Cie, Franciaország, 1881 körül, biszkvitporcelán, bőr, massza, textil, valódi haj, gyári előállítás, magasság: 44 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Svéd rendszerű tábláskályha makettje
Maquette of a Swedish type stove
19. század vége, kerámia, bádoglemez, mintázott, égetett, magasság: 28,5 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Ingaóra (Wiener Zappler)
Pendulum clock (Wiener Zappler)
Bécs, 19. század első fele, sárgaréz, ólom, fémlemez, órásmester munkája, 2,9 x Ø 2 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Imakönyv | Prayer-book | **Lipcse, 1707, pergamen, ezüst, bársony, aranyozott, festett, nyitva: 2,5x3,5x1,3 cm**
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Kanna | Jug
Németország/Svájc, 19. század első harmada, ón, öntés, esztergálás, vésés, domborítás, poncolás, 6 x Ø 3,7 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

19. században, és még a 20. század elején is, tudatosan készítették fel a kislányokat azokra a bonyolult és összetett öltözködési szabályokra, amelyekre a társasági életben óhatatlanul szükségük volt. Ebben a tanulási folyamatban legfőbb tanítómestereik a babák voltak pazar ruhatárukkal és kiegészítőikkel, mert a babák öltözete mindig leképezte a felnőttek világát átható divattrendeket. A Moskovszky-gyűjtemény babaruhái visszatükrözik a felnőtt női divat korszakos jellegzetességeit a fűzőtől kezdve a turnűrön keresztül és a sonkaujjon át a fekete harisnyáig.

Tészabó Júlia művészettörténész, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának oktatója a 17. századi nagy méretű babaházakból kiindulva, számos európai múzeum gyűjteményének tárgyait bemutatva ismertette a babaházak változását. Előadásából kiderült, hogy a korai, lakó- és munkateret együtt megjelenítő babaházak a 19. századra egyetlen életteret (általában nappalit) bemutató babaszobává alakultak, pedagógiai funkciójuk, a lánynevelésben betöltött fontos szerepük pedig társadalmi státust jelölő funkcióval bővült. Az apró tárgyak sokasága és kvalitása a gazdasági elit életminőségét reprezentálta. Az előadásban szó esett a Moskosvszky-gyűjteményben fellelhető *Nürnbergi konyha* elnevezésű különleges babaháztípusról is, melynek mintája a 17. századi hagyományos német konyha volt.

Tanai Péter muzeológus, a Pannonhalmi Főapátsági Múzeum igazgatója azt a kérdést boncolgatta, hogy vajon a Moskovszky-gyűjtemény babaszobáiban található miniatűr kályhák eredetileg is játékfunkcióval készültek-e. Megállapította, hogy bár léteznek a gyűjteményben eredetileg is játék funkciójú cserépkályhák, több esetben elképzelhető, hogy kályhásmesterek mintadarabjai (azaz makettkályhák) váltak játékká a gyerekek vagy később a gyűjtők kezén, és a méretük miatt babaházba kerülhettek a kályhagyárak kis méretű reklámtermékei is.

Babaszoba részlete, a kabinetszekrényen miniatűr könyvekkel
Detail of a doll's house room, with miniature books on the cabinet
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Prékopa Ágnes, az Iparművészeti Múzeum művészettörténész muzeológusa izgalmas óratörténeti áttekintésbe ágyazva beszélt a Moskovszky-gyűjtemény miniatűr óráiról. A 17. században még luxustárgynak minősülő időmérő eszköz változatos formái fellelhetők a babaszobákban is. A Moskovszky-gyűjteményben láthatunk játék funkciójú schwarzwaldi faliórát, komódra helyezett kandallóórát, lábasóra alakú zsebóratartót, és egy különleges óraspecialitást, a *Wiener Zapplert*. A zappler, azaz ingaóra a német nyelvterületen ismert, 17. századig visszanyúló óratípus, melynek Bécs környékén elterjedt megfelelője biedermeier vitrinekbe szánt különleges miniatűr tárgy, azaz eredetileg nem babaszobakellék.

Nürnbergi konyha (babaszoba) | Nuremberg kitchen (in a doll's house)
Németország, 19. század második fele, fa, papír, asztalosmunka, 45x107,4x55 cm (Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Lackner Mónika, a Néprajzi Múzeum etnográfus muzeológusa a babaszobákat díszítő háztartási textilek különféle típusait ismertette. Előadásában kiemelte a gyűjtők kézimunkák iránti igényét, és megállapította, hogy a gyűjtemény lakástextiljei között számos olyan darabot találunk, melyek nagyobb méretű ruhadarab, terítő vagy szőnyeg kivágott és a bababútorokhoz igazított részletei. Az előadó a gyűjtemény egyik legértékesebb tárgyaként mutatta be azt a miniatűr mintakendőt, amit a felirat tanúsága szerint egy R. F. monogrammal rendelkező személy készített valakinek ajándékba 1834-ben.

Elbe István, az Országos Széchényi Könyvtár könyvtárosa a Moskovszky-gyűjtemény miniatűr könyveit vette számba. Nyomdatechnikai remekként határozta meg őket, mert abban a korszakban készültek, amikor még valóban kihívást jelentett a nyomdaiparban a felnőtteknek szánt nagy méretű könyvek lekicsinyítése. A gyűjtemény legrégebbi, országos viszonylatban is egyedülálló minikönyve egy bársonykötésű imakönyv, mely 1707-ben készült Lipcsében. De értékesek a gyűjtemény 20. század eleji Goethe-, Schiller- és Shakespeare-kötetei, az első világháború emlékére kiadott könyvecske, valamint a változatos formájú és kiadású kalendáriumok is. A gyűjtemény irodalomtörténeti különlegessége a Fenyő Annának Csinszka által dedikált *Magyarország története* című miniatűr kiadvány.

Játék oltár és felszerelése porcelánbabákkal
Toy altar and accessories with porcelain dolls
19. század második fele, 57,8x22,4x19 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Mintakendő (falvédő) a babaszobában
Wall-covering in the doll's room
Magyarország, 1834, textil, kézimunka, 11,6x14,4 cm
(Moskovszky-gyűjtemény, Hetedhét Játékmúzeum, Székesfehérvár)
Fotó: Kiss László

Vida Gabriella, a Néprajzi Múzeum etnográfus muzeológusa azokról az önedényekről beszélt, amelyek a Moskovszky-gyűjtemény már említett Nürnbergi konyhájában sorakoznak a polcokon. A szegények ezüstjének nevezett olcsó anyagból készült konyhai edények változatos formájú, jellegzetes 19. századi németországi edénytípusok, a talpukon vagy a belsejükben pontosan azonosítható mesterjeggyel is ellátva.

A konferencia utolsó előadójaként *Smohay András* művészettörténész, a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum igazgatója a gyűjtemény vallásos tematikájú tárgyait mutatta be. A 19. század végén és a 20. század elején a templomi szertartások tárgyai lekicsinyítve, szocializációs eszközként a babaszobák fontos kellékei voltak. A kislányok a kis méretű oltár mellett „játszva" sajátíthatták el az elsőáldozás vagy akár a házasság ceremóniájának különböző mozzanatait.

NAGY Veronika
etnográfus muzeológus

Mestersége: grafikus

GÖNCZI GEBHARDT TIBOR (1902–1994) RETROSPEKTÍV ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA A MAGYAR KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUMBAN

Százhúsz éve született Gönczi Gebhardt Tibor. Életműve fontos fejezete a 20. századi magyar reklámgrafikának. Nehéz röviden összefoglalni egy közel hetven éven át tartó munkásságot, különösen akkor, ha az a tervezőgrafika szinte minden létező műfaját érinti. Karrierje – melynek legfontosabb mérföldkövei valójában néhány sorban összefoglalhatók – töretlenül ívelt felfelé: 1930-tól a jó nevű és a legkorszerűbb coloroffset nyomdagépekkel felszerelt Klösz György és Fia Grafikai Műintézet művészeti vezetője. A negyvenes években jelentős bélyegsorozatok tervezésére kap megbízást – a posta vezérigazgatósága ajánlatára ekkor veszi fel a Gönczi előnevet.[1] Nem sokkal ezután nemzetközi elismertséget is szerez.[2] 1952-ben munkásságát Munkácsy Mihály-díjjal ismerik el.[3]

Az ifjú Gebhardt Tibor a szakma alapvető fortélyait az Iparművészeti Iskolában[4] sajátította el. A Nagy Háború idején, 1917-ben[5] kezdte meg tanulmányait az intézményben, mely a világégés közepette is folytathatta oktatási tevékenységét. Gebhardt az Iparművészeti Iskola grafikai szakosztályának hároméves tanfolyamán kezdett, ezt elvégezve tovább folytatta tanulmányait. Huszonegy évesen már több újságnak megbecsült rajzolója. Biztos alapokat kapott a szakma alma materében. Az itt oktatott tantárgyakról és az oktatás színvonaláról a művész hagyatéki anyagában fennmaradt – a tárlaton is bemutatott – jegyzet- és vázlatfüzetekből, az évközi és év végi bizonyítványokból, oklevelekből is informálódhatunk. Az iskola tudatos koncepciója volt, hogy mesterségbeli és művészeti képzést egyaránt kapjanak a diákok. Az ember- és állatábrázolástól a betűvetésen és az ékítményes rajzon át a kosztümtörténetig, a művészettörténetig és a kereskedelmi ismeretekig igyekeztek a művész-tanárok felkészíteni a tanulókat a nagybetűs Életre.[6] Gebhardt grafikai szaktanára Helbing Ferenc, a litográfia hazai nagymestere volt.[7] Haranghy Jenő festőművész tanította számára az anatómiát. Az oktatás magas színvonalát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a grafikus minden iskolában szerzett tudását a későbbiekben sokszorosan kamatoztatta. Az *anatómia* alapos ismeretének köszönhetően az ember- és állatábrázolás nem okozott számára gondot – a *rajzi tanulmányok* a későbbiekben nagy segítségére voltak a reklámgrafikában is. Egy sor állatábrázolásos nyomdai nyomatot ismerünk tőle. Képes lexikonokba is készített állat- és növénygrafikákat. Sőt, még a gombák meghatározásában is segítettek rajzai. A *betűvetés* a kézzel tervezett tipográfia alapja volt. A *kosztümtörténet*et olyan alapossággal sajátította el, hogy a munkája során emlékezetből rajzolta meg az öltözékeket. Számos kosztümös, történelmi jelenetes kompozíciót rajzolt-festett meg lapok illusztrációiként vagy reklámcélú gyűjtőalbumokba szánt képekként (például a Szent István csokoládégyár számára), esetleg képregényként. Volt ugyan könyvtára, de nagyon ritkán használt segédanyagot. Kivételt képeztek ez alól a háborús és a mezőgazdasági gépek ábrázolásai. Ezek megrajzolásához kezdetben szüksége volt fényképanyagra. Mivel pályája során temérdek mezőgazdasági témájú megbízást kapott, a későbbiekben az ilyen jellegű gépeket is fejből rajzolta meg. Fényképet ezeken túl – és ez igaz 1945 után alkotott műveire is – igen ritkán használt, annak ellenére, hogy az évtizedek teltével egyre inkább teret hódított a fotóhasználat a plakátművészetben. Ő rajzolni szeretett, ahhoz értett leginkább. Az *ékítményes rajz* elsajátítása leginkább az ét- és menülapok, valamint a különféle aprónyomtatványok (például árucímkék) díszítésénél bizonyult hasznosnak. Külön témát jelentettek a magyaros díszítmények, melyek az 1930-as évektől – politikai és ideológiai okokból is – egyre nagyobb jelentőségűvé váltak a nyomtatványokon.

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Eljegyzési emléklap | Tibor GÖNCZI GEBHARDT: Memorial certificate of betrothal
Budapest, 1925, papír, tollrajz, 11,8x20 cm (Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Budapest [MKVM])

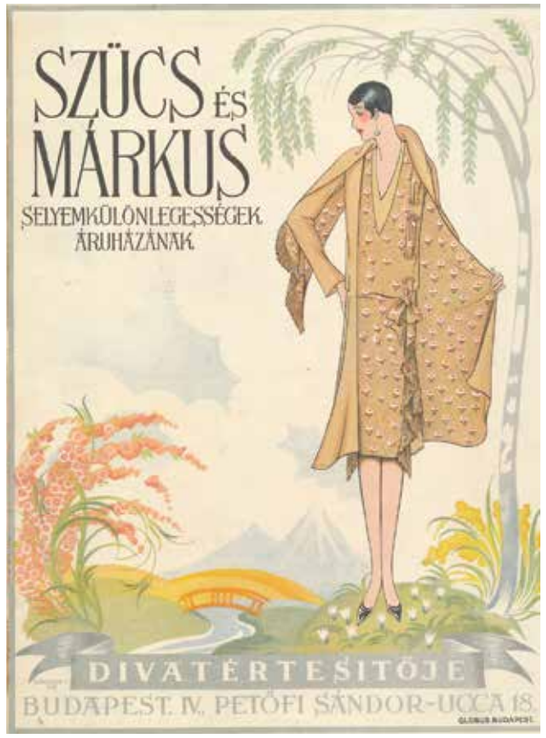

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Szücs és Márkus selyemkülönlegességek áruházának divatértesítője, borító (Globus, Budapest)
Tibor GÖNCZI GEBHARDT: Cover of the brochure of novelties from Szücs and Márkus exquisite silkware store (Globus, Budapest)
1928, papír, coloroffset, 19,6x14,2 cm (MKVM)

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Europa hegyi-bajnoksága, Svábhegy; plakát (Klösz, Budapest) | Tibor GÖNCZI GEBHARDT: European mountain race, Sváb Hill, poster (Klösz, Budapest) | **1930, papír, coloroffset, 95,5x63 cm (Országos Széchényi Könyvtár [OSZK])**

Miután megkapta iparművész-szakoklevelét (1922), Gebhardt friss lendülettel kapcsolódik be a hazai reklámgrafikába, az egymással versengő cégek, megrendelők, termékek színes-szövevényes világába. Rövid ideig Pólya Tibor (1886–1937) festő, grafikus mellett és

Falus Elek (1884–1950) grafikus, iparművész műtermében is dolgozik. Kitűnő rajztudásának, megbízhatóságának köszönhetően és a nyomdák, litográfiai műhelyek, idősebb mesterek ajánlásával egyre több megbízáshoz jut. A reklámnak már ekkoriban is sokféle módja, eszköze és felülete volt.[8]

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár, reklámlap (Klösz, Budapest)
Tibor GÖNCZI GEBHARDT: National Agricultural Exhibition and Cattle-show, leaflet | **1936, papír, coloroffset, 24x17 cm (MKVM)**

Mikor Gebhardt Tibor a Klösz cég[9] munkatársa lett, a felpezsdülő hazai reklám számos témával és lehetőséggel kecsegtetett. Gebhardt grafikái is a rohamléptekkel városiasodó, modernizálódó életmód hiteles dokumentumaivá váltak.[10] A húszas-harmincas években a modernizmus és az art deco ízlésvilága behálózta a jobb módú polgárok életét. Gebhardt Tibor pályája kezdetén az illusztratív plakát volt a jellemzőbb, a harmincas évektől egyre inkább a látványos és blikkfangos reklámnyomtatványok hódították meg az utcát. Ő is készített art deco, illetve „modern" szellemiségű, tömör megfogalmazású és dekoratív plakátokat, de a rajz szerelmeseként inkább a történetmesélő, illetve díszítményes ábrázolás mesterévé vált.[11] A kiváló rajzkészség mellett a művész tarsolyában volt még valami, aminek köszönhetően a megbízók kedvelt reklámgrafikusává válhatott: a humor és a groteszkre való kifinomult érzék.[12]

A humor mindvégig alapvető művészi eszköze maradt. Az, hogy a magyar plakátművészet karikaturisztikus hagyományai tovább éltek, Gönczi Gebhardt Tibornak is köszönhető. A derű jellemzi az 1962-es nyugdíjazása utáni munkáit is. Ekkoriban is még nagy számban tervezett plakátot, brosúrát a kereskedelem számára és a munkavédelem témakörében. A vendéglátás is igényelte a reklámot. Az épülő/újjáépülő szállodák új feladatokat jelentettek Gönczi számára is. Hoteleknek, valamint éttermeknek, vendéglőknek, presszóknak, sörözőknek, borozóknak, kávézóknak – a létező összes vendéglátóhely-típusnak tervezett ét- és itallapokat, készített arculatterveket. Igaz, hogy a „régi iskola" értékeit képviselte, de grafikai tapasztalatával, szakmai múltjával, pontosságával továbbra is megbecsült művész maradt. A temperatervei után nyomott lapok között a hatvanas-hetvenes években elterjedt sziluettes formáktól a kollázsokon át a történelmi korszakokat idéző grafikákig és díszítményekig a korban jellemző rajzos technikák szinte mindegyike megtalálható. A nyolcvanas életéveiben

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Kohn Lipót Likőr és Rumgyár, Salgótarján; plakát (Globus, Budapest)
Tibor GÖNCZI GEBHARDT: Lipót Kohn's Cordials and Rum Factory, Salgótarján, poster (Globus, Budapest)
1925, papír, litográfia, 32x23 cm (OSZK)

még mindig vállalt megbízást, nagy kedvvel készített karácsonyi, újévi, húsvéti üdvözlőlapokat. (Ezeket a kedves, humoros lapokat, pályázati kiírásokra alkotta, és nagy számban nyomtatták ki.)

Mestersége: grafikus. 120 éve született Gönczi Gebhardt Tibor (1902–1994) Munkácsy Mihály-díjas grafikus – Szakmai fortélyok, stílusok, technikák című kiállítás (részlet). Balra fent: a művész ifjúkori fényképe
Profession: Graphic Designer. Tibor Gönczi Gebhardt (1902–1994) Mihály Munkácsy-Award winning graphic artist was born 120 years ago – Professional tricks, styles, techniques (exhibition photo). Top left: youthful photo of the artist | **MKVM, 2022**
Fotó: Nagy Géza

Jó néhányan vannak, akik a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Galéria közreműködésével megrendezett – a művész sokszínűségét, rajzkészségét, technikáinak változatosságát bemutató – kiállításon „ismeretlen ismerősként" csodálkoztak rá a művész szellemes plakátjaira, grafikáira. És talán sokaknak az is meglepetést okozott, hogy a Gebhardt és a Gönczi név egyazon művészt takar. A tervezőgrafika mesterének gazdag életműve mellett a munkaeszközeinek bemutatásával a tárlat technikatörténeti áttekintésre is lehetőséget adott. Láthatóvá vált, hogy a rajzos plakátok előállítása eleinte csak litográfiával történt. Később a finomabb tónusú, tisztább rajz igénye és a növekvő példányszám miatt a kőnyomás helyett ofszetnyomással készítették a nyomtatványokat. Ma a nyomdákban az ofszet mellett jellemzően digitális nyomtatással történik a nyomdai nyomatok előállítása. A kiállítás arra is rámutatott, hogy jól kell rajzolnia egy grafikusnak a digitális tervezés, a Wacom táblák (digitális rajztábla), a 3D számítógépes, photoshopos ábrázolás korában is. A szakma alapja ma is a kézi rajz.

VERESS Kinga
művészettörténész, a kiállítás kurátora

(Mestersége: grafikus. 120 éve született Gönczi Gebhardt Tibor (1902–1994) Munkácsy Mihály-díjas grafikus – Szakmai fortélyok, stílusok, technikák. Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Budapest, 2022. június 25. – december 4.)

1. 1941-ben vette fel a Gebhardt mellé a Gönczi előnevet. Két vezetéknevet 1942-től 1945-ig használ. Ezt követően Gönczi szignálja munkáit.
2. Jelentős, hogy 1938-ban a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából is készít műveket. A *Gebrauchsgraphik* reklámgrafikai szakfolyóirat 1943–1944. évi számában gazdag képanyaggal (bélyegeket, könyvcímlapokat is bemutatva) illusztrált cikk méltatja munkásságát. Palfi, Lajos: Tibor Gönczi-Gebhardt. *Gebrauchsgraphik*, 1943/44, Nr. 7., 33–40.
3. 1994-ben, 92. évét betöltve hunyt el, ránk hagyva egy hosszú és eredményekben gazdag alkotói élet műveit és levonható tanulságait. Hagyatékának jelentős része fiának, Gönczi Bélának köszönhetően, Kiss Imre korábbi múzeumigazgató és jómagam közbenjárására és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával az MKVM gyűjteményébe került. Itt szeretném megköszönni Gönczi Bélának, hogy értékes információkkal segítette munkámat, melyek részben a beszélgetéseink során elhangzott közlések voltak. Értékes forrást jelentett számomra Gönczi Bélának a MOME által, 2006-ban kiadott *Gönczi Gebhardt Tibor grafikusművész 1902–1994* című katalógusban közzétett írása is.
4. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem elődintézménye.
5. Tíz évvel később, 1927-ben megnősül. A családalapítás erőteljesen inspirálta alkotói tevékenységét. Két fiúgyermeke születik.
6. A tervezőgrafikai szakosztályt 1910-ben Czakó Elemér igazgató vezetése alatt szervezték meg. Az oktatási koncepció kialakításában jelentős szerepe volt Helbing Ferencnek, akit az igazgató ekkor kért fel a litográfia oktatására. Lásd: Földi Eszter: A litográfia mestere. 150 évvel ezelőtt született Helbing Ferenc (1870–1958) grafikusművész. *Magyar Iparművészet*, 2020/5, 41–47.
7. Az ő kézírása szerepel a művész iskolai dokumentumain is.
8. A kép a cégérről lassan átvándorolt a plakátra. A legerőteljesebb reklámozási tevékenység a harmincas éveket sújtó világgazdasági válság idején volt (1929–1933).
9. Itt a rugalmas munkaidő-beosztása azt is lehetővé tette számára, hogy számos más megrendelésnek is eleget tegyen. A háborút követően a politikai pártok számára készítendő plakátok kínáltak munkát a grafikusoknak. A Klösz cég is sorra készített ilyen plakátokat, míg végül 1949 végén az államosítás őket is elérte. Ezt követően az utódvállalat (Offsetnyomda vállalat) vezetője a művészt továbbra is megtartja állásában. Igaz, hogy ekkor már kisebb intenzitással dolgozik a cégnek, de a nyomdában továbbra készíthette a privát munkáit is. Gönczi Gebhardt Tibort sem kerülte el a szocreál, bár itt is hasznosította festői vénáját. A tipizálás (a szakmai rutin) például egy-egy nő- és férfifigura esetében az ő munkásságában is tetten érhető.
10. „Havi kétszáz pengő fixszel" megengedhették maguknak, hogy egy-egy márkásabb illatszerre, édességre, divatosabb öltözékre, jobb italra (pezsgőre, likőrre stb.), dohányra, étteremre, sportolásra, turizmusra költsenek. A korszerű egészség- és szépségápolás alapjait is ezekben az években rakták le. A nagy- és középpolgári réteghez tartozó családokban egyre nagyobb szerephez jutottak a gázzal és elektromos árammal működő háztartási gépek.
11. Az art deco és modernizmus tanulságait ötvöző grafikák közül külön említésre méltóak Gebhardt mezőgazdasági kiállításokat reklámozó plakátjai és a népies, egyúttal monumentális hatású, a *Péti sót* reklámozó plakátok.
12. Jó kedélyű természetének, humorának nemcsak barátságokat, hanem megrendeléseket is köszönhetett. Számos művészt tudhatott barátjának (részben az iskolából), közülük többekkel munkakapcsolatban is volt. (Arra is volt példa, hogy egy-egy megbízást barátságból más helyett ő teljesített.) A művész fiának, Gönczi Bélának közlése alapján.

Gönczi Gebhardt Tiborról lapunk 1996/1. számában is olvashattak.

A Szent Szűz ezüstbe foglalt képe

EZÜSTBORÍTÁSOS KAZÁNYI ISTENSZÜLŐ-IKONOK

Szűz Máriát az orosz ikonokon gyakran Istenszülőnek nevezik. A Mária-ikonábrázolásoknak most egy jelentős csoportjára vetünk pillantást, nevezetesen a Kazányi Istenszülő-ikonokra és azoknak is csak megkapó ötvösművészeti ezüstborítójára.

A Kazányi Istenszülő, helyesebben Az Istenszülő Kazányi ikonja (oroszul Казанская Богоматерь, Казанская Богородица, Казанская икона Божией Матери) a Hodégétria ikonográfiai típus egyik orosz eredetű változata. Ennek az ikonográfiai típusnak jellemző vonása az, hogy vállképben ábrázolják az Istenszülőt, aki gyermekét a baljában tartja, kezei nem láthatóak. A kis Jézust frontálisan jelenítik meg, aki jobbjával áldást oszt, balját a himation (köpenyszerű lepel) eltakarja.

Sztyepan Dmitrijev KALASNYIKOV ötvösmester: Az Istenszülő Kazányi ikonja
Goldsmith Stepan Dmitriev KALASHNIKOV: Our Lady of Kazan
1780, fa, ezüst, 8,1x6,5 cm (magántulajdon)
Fotó: Spitzer Fruzsina

Az ősi ikont 1579-ben találta meg egy kilencéves kislány az anyjával Kazány városban egy tűzvész után, a hamuban. Hamarosan az ikonnal kapcsolatban számos gyógyításos csodát jegyeztek fel. Az ikon megtalálásának helyén női kolostort építettek. Ez az ikon 1904-ben a kolostorból nyomtalanul eltűnt. Egy kissé nagyobb méretű Kazányi Istenszülő-ikonról is van tudomásunk, mely 1612-ben a moszkvaiak győzelmét segítette. Ezt az ikont a 18. század elején Moszkvából Szentpétervárra vitték. Tiszteletére épült Szentpétervárott a 19. század elején az Andrej Nyikiforovics Voronyihin (1759–1814) által tervezett híres Kazányi-székesegyház. (Ebben a hatalmas székesegyházban a kommunizmus évei alatt ateista múzeum működött.)

Az Istenszülő Kazányi ikonjához korunknak két, különös története is kötődik. Megdöbbentő, hogy a világtörténelem egyik legnagyobb diktátora és tömeggyilkosa, a fanatikus materialista, a kereszténység kegyetlen üldözője az Istenszülő Kazányi ikonjának csodatévő erejéhez fordult. A legenda szerint, amikor a német csapatok már Moszkva határában voltak, Sztálin megparancsolta, hogy az Istenszülő Kazányi ikonját helyezzék a légvédelem egyik repülőgépére, és az háromszor repülje körül Moszkvát, hogy az ikon megvédje a várost. A másik történet pedig arról szól, hogy 2011. április 7-én az Istenszülő Kazányi ikonjának egy másolatát a Szojuz TMA–22 nevű űrhajó a Nemzetközi Űrállomásra juttatta el.

Valószínű, hogy az Istenszülő Kazányi ikonja a legtöbb másolatban létező orosz ikon.[1]

Kétségkívül a Kazányi Istenszülő-ikonok igen figyelemreméltó teológiai, történeti és esztétikai jegyekkel rendelkeznek, mi most azonban csak három Kazányi Istenszülő-ikon kiemelkedő értékű ezüstborítójára koncentrálunk. Már csak azért is érdemes ezekre felhívni a figyelmet, mert a – Magyarországon sajnos kevéssé ismert – híres orosz ötvösség jellegzetes példái.

Az első bemutatásra kerülő ezüst ikonborító[2] Sztyepan Dmitrijev Kalasnyikov moszkvai ötvös műve, és 1780-ban készült. E kitűnő ötvösmester 1704-ben született, és

Nyik. Fed. SZTRULEV ötvösmester: Az Istenszülő Kazányi ikonja | Goldsmith Nik. Fed. STRULEV: Our Lady of Kazan
1889, fa, ezüst, 18x14,5 cm (magántulajdon)
Fotó: Spitzer Fruzsina

ezüstműves céhmesterként 1762 és 1795 között dolgozott. Egy filigránnal és niellóval díszített serlegét a moszkvai Állami Történeti Múzeum (ГИМ) őrzi. E kis méretű ikonon jól megfigyelhetjük a finom és viszonylag magas domborításokat. Lent jól olvasható felirat: „КАЗАНСКІѦ П. Б”, vagyis Kazányi Tisztaságos Istenszülő.

Jemelján Alekszejevics KUZNYECOV ötvösmester: Az Istenszülő Kazányi ikonja
Goldsmith Iemelian Alekseevich KUZNETSOV: Our Lady of Kazan
1899–1908, fa, ezüst, 22,5x17,8 cm (magántulajdon)
Fotó: Spitzer Fruzsina

Következő ikonunk Nyik. Fed. Sztrulev moszkvai ötvös műve. Az ellenőrző mester, próbamester beütött évszáma alapján 1889-ben készült. A próbamester monogramja is feloldható: „A. A 1889”, azaz Anatolij Apollonovics Arcibasev (Анатолий Аполлонович Арцибашев). Az ötvösjegyek között megtaláljuk a 84-es számot, mely 84 zolotnyik ezüst finomsági fokot jelöl, s végül jól látható a Szent György legyőzi a sárkányt kicsiny jelenet is. Ez az ábrázolás Moszkva város címerében is látható, s esetünkben arra utal, hogy az ikon Moszkvában készült. A bemutatott ikon ezüstborítója igen vékony lemez, mely régi orosz díszítőelemeket felhasználó historizáló szemlélettel készült. Az Istenszülő és a kis Jézus dicsfénye sajnos elveszett. Sztrulev ezüstműves-intézményéről ismert, hogy 1883-tól működött, és az 1908-as év utáni időkből is vannak még a működésére utaló adatok. A moszkvai Állami Történeti Múzeum egy itt gyártott aranyfüggőt, egy zománccal és filigránnal díszített ezüst cigarettatartót és két serleget őriz.[3]

A harmadik ikonnál, mely a Nagyházi Galéria és Aukciósház árverésén bukkant fel,[4] azonnal megragadja a figyelmet a rendkívül magas mesterségbeli és művészi szinten készült, részben aranyozott ezüstborító. Alkotója a híres Jemelján Alekszejevics Kuznyecov moszkvai ötvösmester. A borító ötvösmestere a századforduló orosz ötvösségének egyik legnagyobb hatású és legkitűnőbb mestere volt.[5] Az Állami Történeti Múzeum Kuznyecov nagy műhelyének egy kitűnő ezüstborításos ikonját őrzi. Az ikon borítója több helyen gondosan el van látva ötvösjegyekkel. Lent a behajlított felületen megtaláljuk a mester jelzését: cirill betűs E K mesterjegyet látunk, ez utal Jemelján Alekszejevics Kuznyecov (Емельян Алексеевич Кузнецов) ötvösmesterre. Itt helyezkedik el a próbamester jelzése is: az I L monogram Iván Szergejevics Lebedkin (Иван Сергеевич Лебедкин) moszkvai próbamestert jelöli. A kis Jézus jobb karja alatt pedig három ötvösjegyet látunk. Az egyik balra forduló női fej kokosnyikkal (orosz női fejdísszel), a másik a már említett mesterjegy (E K), a harmadik pedig egy 84-es szám, mely az ezüst finomsági fokára utal zolotnyikban. Az Istenszülő nimbuszának bal oldalán ismét láthatjuk a próbamester jelzését és a mesternek a jelzését is.

Ez a gazdagon domborított ezüstborító rendkívül finom vésett díszekkel rendelkezik. Mária maphorionján, tehát a fejét és vállát takaró kendőjén virágdíszeket látunk, és nehezen észrevehetően két csillagot. Ismert, hogy az Istenszülő-ábrázolásokon kötelező a három csillag, kettő a vállon és egy a homloknál. E három csillag Szűz Mária háromszoros szüzességére utal, vagyis szűz volt Jézus fogantatása előtt, a szüléskor és a szülés után. Itt csak két csillagot figyelhetünk meg. A bal vállánál lévő csillagot ugyanis a kis Jézus eltakarja.

RUZSA György
művészettörténész

1. A könyvtárnyi szakirodalomból ezúttal csak kettőt emelünk ki: Г. А. Павлович: Казанская икона Богородицы и Казанский собор на Красной площади в Москве. In: *Культура средневековой Москвы. XIV-XVIII*. Москва, 1995, 225–249.; А. С. Преображенский: Новые сведения о ранней истории почитания Казанской иконы Богоматери и её древнейших списках. In: *Чудотворный Казанский образ Богородицы в судьбах России и мировой цивилизации. Сборник докладов участников научно-просветительских чтений*. Казань, 2019, 295–429.
2. Ruzsa György: *Bevezetés az ikonszakértésbe*. Budapest, 2011, 64.
3. М. М. Постникова-Лосева, Н. Г. Платонова, Б. Л. Ульянова: *Золотое и серебряное дело XV-XX вв. Территория СССР*. Москва, 1983, 223.
4. 1015-ös tétel: Orosz ikonfestő: A Kazányi Istenszülő ikonja. *Nagyházi Galéria és Aukciósház. 267/3. aukció (2021. június 10.)*. Budapest, 2021, 13.
5. Kuznyecovról bővebben lásd: Ruzsa György: Az ezüstbe öltözött királynő. Az Istenszülő Tyihvini ikonjának egy ezüstborításos másolata. *Magyar Iparművészet*, 2022/5, 40–41.

A csend jelei

reddot winner 2022

RED DOT DÍJ A MAGYAR ÜVEGNEK (IS)

A Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházának és templomának felújítása kapcsán a kihívás egy olyan információs rendszer megtervezése és elkészítése volt, amely kellő érzékenységgel és alázattal válaszol arra az építészeti koncepcióra, amely a puritán szerzetesi élet tárgyi környezetét természetes, időtlen és értékálló anyagok használatával teremti meg. Az új infokommunikációs rendszernek a rendház mészkő burkolataihoz és tömörfa nyílászáróihoz kellett igazodnia, visszafogottságában is magas minőségében.

A kültéri és beltéri műanyagok sablonos és kommersz használata helyett Kaló Judit építésztervezőnek és Balogh Eleonóra Ferenczy Noémi-díjas üvegművésznek (aki ekkor már évek óta dolgozott a rendház történeti üvegablakainak restaurálásán, illetve a helyszínre készített új üvegművészeti munkákon) az üvegre és a fémre mint újrahasznosítható és időtálló anyagokra esett a választása. Mivel a munka komplexitásánál fogva számos társszakma, alkotói terület együttműködését követelte, a többgenerációs designer-iparművész család másik két tagja, a – Central Saint Martins-University of Arts Londonban néhány éve végzett – tervezőgrafikus Mitter Viola és az ötvösművész Mitter Imre működtek közre a több mint száz beltéri és kültéri elemből álló infokommunikációs irányítórendszer megalkotásában.

További tervezői kihívást jelentett, hogy az irányító rendszernek a témából és a kontextusból adódóan egyszerre kellett jól láthatónak és már-már láthatatlannak lennie, csendben belesimulnia a környezetébe – ugyanakkor amikor szükséges, ki is emelkednie onnan és határozottan kommunikálnia. A rendház fehér falaihoz, csendjéhez és éteri tisztaságához az üvegművész testes, színtelenített

BALOGH Eleonóra: Fali információs tábla (jobbra) a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker. Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Information panel (right) in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district. Collaborator: Viola MITTER | **2021, színtelenített, savazott-festett üveg, 15x15 cm**
Fotó: Bujnovszky Tamás

BALOGH Eleonóra: Fali információs tábla a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker. Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Information panel in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district. Collaborator: Viola MITTER
2021, színtelenített, savazott-festett üveg, 15x15 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

MITTER Imre: Kültéri információs tábla a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker.
Imre MITTER: External infopanel in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district
2022, bronzszínűre dukkózott, lézervágott acél, 85x50 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

BALOGH Eleonóra: Fali információs táblák a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker. Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Information panels in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district. Collaborator: Viola MITTER
2021, színtelenített, savazott-festett üveg, egyenként 15x15 cm
Fotó: Bujnovszky Tamás

BALOGH Eleonóra: Fali információs táblák a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker. Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Information panels in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district. Collaborator: Viola MITTER | **2021, színtelenített, savazott-festett üveg, egyenként 15x15 cm**
Fotó: Balogh Eleonóra

üveglapokat választott, amelyeket láthatatlan rögzítéssel erősítettek a falra. Az üvegtáblák és nyilak ennek a megoldásnak köszönhetően szinte ellebegnek a faltól, amelybe savmaratott és törtfehérre festett felületükkel mégis teljesen bele tudnak simulni. A fal színével egyező, tone in tone irányítórendszer úgy és akkor válik láthatóvá, amikor a folyamatosan változó fényre válaszol. A befogadó mozgásának és a nap járásának megfelelően az üvegtáblák különböző szögekből nézve megszíneződnek és felfénylenek, mivel a 10 milliméteres színtelen üveg mögé egy fényvisszaverő réteg került. Az üvegek a reflexió és a transzmisszió jelenségeit használják, környezetükre reflektálva folyamatos párbeszédben, állandó változásban vannak.

A projekt unikalitását tovább erősíti a kifejezetten az egyházi témára tervezett piktogramrendszer is, amely olyan speciális helyeket vizualizált a grafika eszközeivel, mint például a gyóntató, a sekrestye, a kórus vagy éppen a kateketikai terem. A beltéri információs felületek az egyes helyiségek piktogrammal jelölt funkcióinak ábrázolása mellett azonos anyaghasználattal, de eltérő részletmegoldásokkal közölnek idézeteket neves személyiségektől, nevesítenek közösségi tereket és illusztrálnak szöveges emlékfelületeket.

BALOGH Eleonóra: Szentlélek üvegablak a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker.; kültéri erkélyajtó (részlet). Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Holy Spirit stained glass window in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district; external balcony door (detail). Collaborator: Viola MITTER
2021, üveg, a teljes méret: 220x60 cm
Fotó: Balogh Eleonóra

MITTER Viola: Információs táblák grafikai tervei a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendháza és temploma számára
Viola MITTER: Graphic plans of infopanels for the Budapest convent and church of the Hungarian Province of Discalced Carmelites | **2021**

BALOGH Eleonóra: Fali információs tábla a Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány budapesti rendházában, Budapest XIII. ker. Társalkotó: MITTER Viola | Eleonóra BALOGH: Information panel in the Budapest convent of the Hungarian Province of Discalced Carmelites, Budapest 13th district. Collaborator: Viola MITTER
2021, színtelenített, savazott-festett üveg, 15x15 cm
Fotó: Balogh Eleonóra

Az égetett téglafalakon elhelyezett kültéri infokommunikációs elemek az ötvösművész javaslatára acélalapon speciális, bronz-óarany színű, időjárásálló dukkózást kaptak; ezekben a helyzetekben árnyékbetűk jelenítik meg a legfontosabb tudnivalókat. A megfogatás itt is láthatatlan.

A rendház infokommunikációs rendszere első pillantásra eszköztelenül egyszerű, valójában tervezői mestermű. Az alkotók az egyszerűséget, a látszólag minimális tervezői beavatkozást olyan, a laikusok számára láthatatlan, de nagy szakmai tapasztalatot, valamint anyag- és technológiaismeretet igénylő részletmegoldásokkal, nüanszokkal érték el, amelyek nemzetközi mércével mérve is figyelemre méltóak. Ezt igazolja a projekt friss Red Dot díja is, amelyet Balogh Eleonóra, Mitter Viola és Mitter Imre társalkotók egy független, neves szakemberekből álló, harmincfős nemzetközi zsűri döntése alapján a *Brands & Communication Design* kategóriában nyertek el. Az Üveg Nemzetközi Évében külön jelentőséggel bír, hogy ezzel a munkával egyúttal a hazai üvegművészszakma is megkapta első nemzetközi Red Dot díját.

HALASI Rita Mária
designszakértő

A szöveg az alkotó, Balogh Eleonóra leírásának felhasználásával készült.

Hírek

Művészeti 65 – Megnyílt a Pécsi Művészeti Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum képző- és iparművészeti szakképzésének jubileumi kiállítása a Pécsi Galériában. (Pécs, Széchenyi tér 14.) Az intézmény 1957 óta, immár 65 éve a művészi alkotómunka, a tudásépítés és a képességfejlesztés, valamint a tehetséggondozás sajátos műhelye és a magyar középfokú művészeti oktatás meghatározó szereplője. Jelenleg a táncművészet, a zeneművészet, a dráma, valamint a képző- és iparművészet területén folyik képzés, ez utóbbin belül művészeti grafika, kerámia, ötvös és textil szakon. A tárlaton, mely 2023. január 21-ig látogatható, az intézmény volt diákjainak és tanárainak alkotásai tekinthetők meg. A kiállítást az iskola elmúlt évtizedeinek érdekes epizódjait felelevenítő beszélgetések kísérik. A képen Notheisz Gergely *Híd-gyűrű*je (2014).

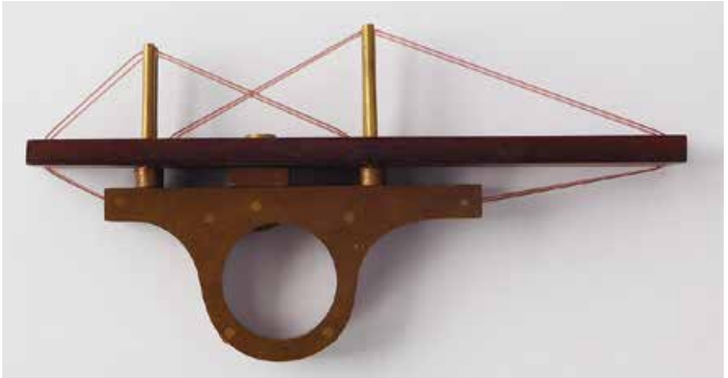

Fotó: Váradi Bence

Advent – A Rearticon Iparművészeti Egyesület az általa alapított Budai Iparművész Szalon keretében adventi vásárt rendez 2022. december 17-én és 18-án a Klebelsberg Kultúrkúriában. (Budapest II., Templom u. 2–10.) A rendezvényen, melynek ünnepélyes megnyitójára 2022. december 17-én 11 órakor kerül sor, közel ötven iparművész egyedi műveit vásárolhatja meg a közönség. Az eseményen többek között ékszerek, kerámiák, üveg designtárgyak, ruhák, cipők, játékok, illusztrációk, textilművészeti és grafikai alkotások közül válogathatunk. A képen Padányi Orsolya *osheka / octorama gyűrű*je (2019).

Fotó: Padányi Orsolya

Petőfi 200 – *Petőfi költészete a kortárs képző- és iparművészetben* címmel nyílt kiállítás a kecskeméti Cifrapalota földszinti termeiben. (Kecskemét, Rákóczi út 1.) A Kecskeméti Katona József Múzeum szervezésében létrejött tárlat, mely 2023. június 4-ig látogatható, hangsúlyozottan tartalmi alapú kiállítás, mely a költő gondolatvilágára összpontosít. Portrék helyett Petőfi költészete ihlette alkotásokat láthat a közönség, melyek korunk vizuális nyelvezetével olyan témákban mélyednek el, mint a szerelem, a boldogság keresése, a jó és a gonosz harca, a hősi halál, a nemzet, a szülőföld, a személyes szabadság, a népmesei hagyományok és a vátesz felelőssége.

Ülőhelyzet – Az 1700-as évektől a közelmúltig készült ülőalkalmatosságok ihlettek kortársdesign-kiállítást a Néprajzi Múzeumban. (Budapest XIV., Dózsa György út 35.) A *Székátiratok* című tárlat, mely 2023. január 31-ig látogatható, Szederkényi Lukács és Ghyczy Dénes Emil építészek ötletgazdag, játékos megoldásokkal újragondolt székeit mutatja be az ihletet adó régi székekkel együtt. A múzeum bútorgyűjteményében őrzött 1200 szék, köztük akár borókagyökérből vagy lókoponyából is készült gyalogszékek, ülőkék, trónusok és fejőszékek formai és gondolati tere inspirálta a kortárs designátiratokat, melyeket nemcsak nézni szabad, hanem ki is lehet próbálni.

Fotó: Incze László

Kutyavilág – Plakátok, kutyafejű sétabotok, díszes porcelántányérokon sétáló ebek, szecessziós kutyakozmetika a Gresham-palotában és ikonikussá vált kutyaházpersely. Ez csak néhány a *VAU! A fővárosi kutyatartás kultúrtörténete* című kiállításon bemutatott iparművészeti tárgyak közül. A tárlaton, mely 2023. március 26-ig kutyával is látogatható a Kiscelli Múzeumban (Budapest III., Kiscelli u. 108.), a rézből készült bárcáknak köszönhetően ötvösművészeti alkotásokkal is találkozhatunk. A hivatalosan számontartott kutyák nyakban hordott bilétáit évente más alakban, évszámmal, sorszámmal, helységnévvel ellátva verették, 1875-ben például a védjegy a bernáthegyik rumoshordóját formázta.

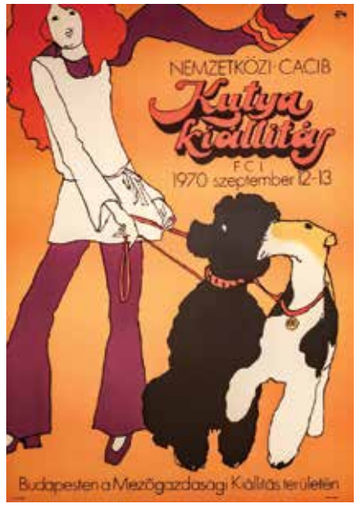

Fotó: Szabó Gábor

Töreky 100 – *Életműtöredékek Töreky Ferenc (1922–2016) grafikusművész születésének 100. évfordulójára* címmel nyílt kiállítás a Klebelsberg Kultúrkúriában. (Budapest II., Templom u. 2–10.) A sokoldalú művész rendkívül gazdag tervezőgrafikai, képzőművészeti és oktatói életművéből kiemelt töredékek között helyet kaptak plakátok, arculattervek, naptárak és könyvillusztrációk is. A dekorációt meghaladó igényességgel végzett grafikai alkotásai mellett képzőművészeti munkásságába, elsősorban a költészet, a zene és a nőalakok ihlette pasztellképeinek világába is betekintést enged a tárlat, mely 2023. január 8-ig várja a látogatókat.

Fotó: kulturkuria.hu

XXIII. Tervezőgrafikai Biennálé – A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Tervezőgrafikai Szakosztályának szervezésében idén is visszatér a szakma országos seregszemléje. A rendezvényre, melynek célja, hogy bemutassa a hazai tervezőgrafika stílusainak alakulását, új értékeit és generációit, 2022-ben közel hétszáz pályamű érkezett, melyekből a szakmai zsűri kétszáz munkát választott ki. A nyertes alkotásokat, melyek között plakátok, illusztrációk, arculattervek, művészkönyvek, kiállítási grafikák és webdesignok is szerepelnek, 2023. január 8-ig tekintheti meg a közönség a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban. (Békéscsaba, Széchenyi u. 9.)

Textilművészet – A Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum *TeTT* című kiállítássorozatának keretében, mely a szocialista kultúrpolitika tiltott, tűrt, támogatott kategóriákra osztott rendszerét mutatja be, *Velem 1975–1983* címmel nyílt tárlat. A Velemi Textilművészeti Alkotóműhely művészeinek a Vas megyei községben készült munkáit felvonultató kiállításon, mely 2023. május 7-ig tekinthető meg a Szombathelyi Képtárban (Szombathely, Rákóczi Ferenc u. 12.), az avantgárd textil művészeti törekvései, azok véleményformáló jellege és a textilbiennálék története is kirajzolódik.

Látványrestaurátor-műhely – A Magyar Nemzeti Múzeumban speciális műtermet állítottak fel, mely a *Seusotál* restaurálásának folyamatába enged betekintést. (Budapest VIII., Múzeum krt. 14–16.) A 2022. október 7-én megnyílt innovatív tér nyolc hónapon keresztül teszi lehetővé, hogy a látogatók a helyreállítás minden apró mozzanatát figyelemmel kísérjék. A tál nagy mérete egyszerre több ötvösrestaurátor-művész munkáját igényli, akik különleges mikroszkópok alatt dolgoznak a sérülékeny műtárgyon. A világszínvonalú technológiának köszönhetően a közönség egy kivetítőn élőben követheti a precíz műveleteket.

Fotó: Magyar Nemzeti Múzeum

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS **2022/8**

FŐSZERKESZTŐ:
Simonffy Szilvia – *művészettörténész*

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
Dávid Katalin – *művészettörténész*
Dvorszky Hedvig – *művészettörténész*
Ernyey Gyula – *designer, szaktörténész*
Feledy Balázs – *művészetkritikus*
Mascher Róbert – *designer*
Mezei Gábor – *belsőépítész*
Ritoók Pál – *művészettörténész*
Schrammel Imre – *keramikus és porcelántervező*
Szenes István – *belsőépítész*
Tóth Zoltán – *fémműves tervezőművész*

OLVASÓSZERKESZTŐ:
Antal Mariann

SZERKESZTŐK:
Veress Kinga – *művészettörténész*
Wehner Viola – *művészettörténész*

HÍRSZERKESZTŐ:
Nagy Franciska
Bertha Franciska

FORDÍTÓ:
Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:
Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa

GAZDASÁGI VEZETŐ:
Anda Judit
Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:
Fekete György
N. Dvorszky Hedvig
Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:
1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.
Telefon/fax/üzenetrögzítő: (+36 1) 400 7897
Szerkesztőségi asszisztens: **Nagy-Bozsoky Anna**
Fogadóóra: *előzetes egyeztetés szerint.*
E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com
Honlap: www.magyar-iparmuveszet.hu

E szám lapzártája: 2022. november 16.
Arculatterv: **Scherer József**
Grafikai tervezés: **Nagy Norbert**
Nyomás: **VIRTUOZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.**

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnyomásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)
HU ISSN 1588-0591 (online)

Évente nyolcszor megjelenő folyóirat
Új folyam 29. – 2022/8 (december)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MÚZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

Corvina Könyvesbolt (7621 Pécs, Széchenyi tér 8.)
Éghajlat Könyves Kávézó (1117 Budapest, Karinthy Frigyes út 9.)
FISE Galéria – Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (1054 Budapest, Kálmán Imre utca 16.)
FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)
HEFTER Galéria és Stúdió (9090 Pannonhalma, Tóthegy utca 11/A)
Írók Boltja (1061 Budapest, Andrássy út 45.)
Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)
Palmetta Design és Textilművészeti Galéria (1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)
Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)
Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum (9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.)
Schrammel-gyűjtemény (9700 Szombathely, Thököly Imre utca 20.)
Szombathelyi Képtár (9700 Szombathely, II. Rákóczi Ferenc utca 12.)
Tündérkert Galéria és Közösségi Tér (1036 Budapest, Bécsi út 53–55.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Batthyány Kultur-Press Kft.
H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

Egy példány ára: 1390 forint.
Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

MAGYAR ÖRÖKSÉG

ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK
DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS
KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁNMŰVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS
LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA
TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

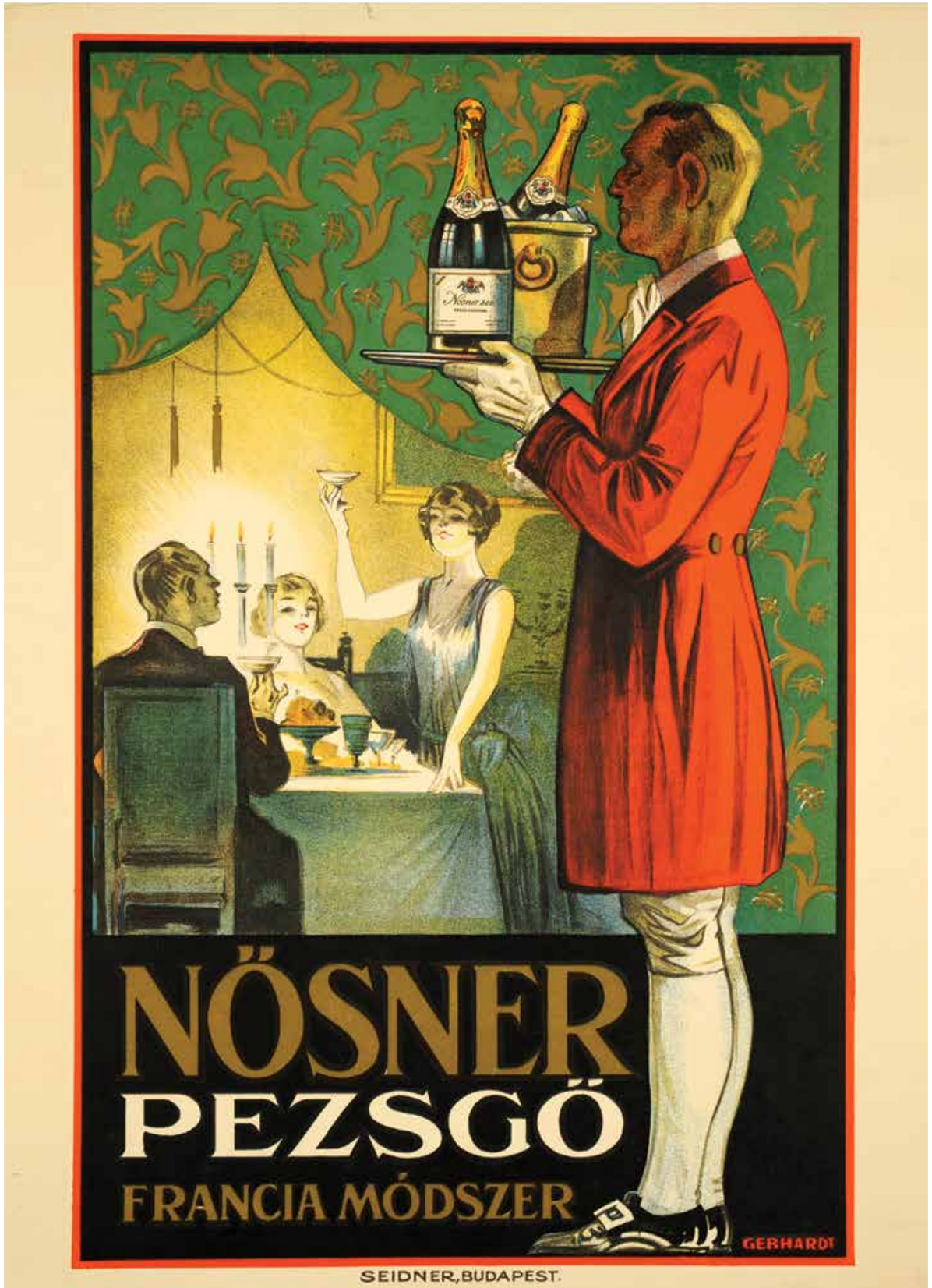

GÖNCZI GEBHARDT Tibor: Nősner pezsgő, francia módszer; plakát (Seidner, Budapest) | Tibor GÖNCZI GEBHARDT: Nősner champagne, French method, poster (Seidner, Budapest) | **1925 körül, papír, litográfia, 47,5x31,2 cm (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest [OSZK])**

(Cikkünk a 44. oldalon)

Nemzeti Kulturális Alap

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Petőfi Kulturális Ügynökség

Magyar Művészeti Akadémia

A folyóirat ára: 1390 Ft

HU ISSN 1217-839X

9 771217 839004